

YAŞAMA MEKANLARININ BOYUTSAL PERFORMANS
DEĞERLENDİRMESİ YOLUYLA ANALIZI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimar Suat APAK

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 15 Ocak 1990

Tezin Savunulduğu Tarih : 31 Ocak 1990

Tez Danışmanı : Prof.Dr. Mete ONOGÖR

Diğer Jüri Üyeleri : Prof.Dr. Nilüfer AĞAT

: Prof.Dr. Ayla ATASOY

ÖNSÖZ

Yurdumuzdaki hızlı kentleşme paralelinde sürekli yenileri eklenen, gelişen yerleşim bölgeleri ile birlikte kullanım sonrası değerlendirme çalışmaları önem kazanmakta ve yeni araştırma alanları oluşturmaktadır. Daha olumlu çevrelerin meydana getirilmesinde yeni tasarımlara girdi oluşturabilecek bu konunun seçiminde ve tez çalışmalarım sırasında gösterdiği yardım ve katkılarından dolayı Sayın Prof.Dr. S.Mete ÜNÜGÜR'e teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET -----	v
SUMMARY -----	vi
BÖLÜM 1. GİRİŞ -----	1
BÖLÜM 2. TEZ KONU ALANININ BELİRLENMESİ -----	3
2.1. İnsan Çevre İlişkisi -----	5
2.2. Tezin Kavramsal Çerçevesi -----	11
2.2.1. Çevre -----	11
2.2.2. Performans -----	13
2.2.3. Değerlendirme -----	19
2.2.3.1. Mimarlıkta Değerlendirme--	20
2.3. Bölümün Sonuçları -----	23
BÖLÜM 3. YAŞAMA MEKANLARININ BOYUTSAL PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİ YOLUYLA ANALİZİ -----	24
3.1. Mekansal Performansın Belirlenmesinde Rol Alan Etkenler -----	24
3.1.1. Kullanıcı Özellikleri -----	24
3.1.2. Eylem Özellikleri -----	32
3.1.3. Ekipman Özellikleri -----	37
3.1.4. Çevre Özellikleri -----	38
3.2. Etkenler Arası İlişkiler -----	41
3.3. Bölümün Sonuçları -----	44
BÖLÜM 4. ALAN ÇALIŞMASI -----	46
4.1. Alan Çalışmasının Kapsamının Belirlenmesi--	46
4.1.1. Örneklem Alanının Belirlenmesi----	46
4.1.2. Örneklem Alanının Niteliksel Özelliklerinin Belirlenmesi-----	48
4.1.3. Örneklem Sayısının Belirlenmesi----	48
4.1.4. Örneklem Metodunun Belirlenmesi----	48
4.2. Alan Araştırması Yönteminin Belirlenmesi--	49
4.2.1. Tez Hipotezlerinin Belirlenmesi----	49
4.2.2. Uygun Veri Toplama Tekniklerinin Seçimi -----	50
4.2.3. Örneklem İşlemi -----	50
4.2.4. Ön Çalışma -----	52
4.2.5. Veri Toplam Çalışması -----	52
4.2.6. Veri İşleme ve İstatistikî Analiz Çalışmaları-----	52
4.3. Uygulama -----	52
4.3.1. Kullanıcı Özelliklerinin Tespiti----	53
4.3.2. Konut ve Yaşama Mekanının Özellikleri -----	55

4.3.3. Yaşama Mekanlarında Yer Alan Eylemler ve Özellikleri-----	57
4.3.4. Yaşama Mekanlarında Yer Alan Ekipmanlar -----	58
4.3.5. Kullanıcıların Değerlendirme ve Tercihleri -----	60
4.3.6. Örnekleme Sonucu Elde Edilen Verilerin Yorumu -----	65
4.4. Bölümün Sonuçları -----	70
BÖLÜM 5. SONUÇLAR -----	72
KAYNAKLAR -----	75
EKLER -----	77
ÖZGEÇMİŞ -----	87

Ö Z E T

Tasarlamalara veri oluşturması açısından tasarlama morfolojisi içinde önemli yer tutan kullanım sonrası de-erlendirme çerçevesinde, boyutsal performansı etkileyen değişkenlerin irdelenmesi ve yaşama mekanlarının boyutsal performans değerlendirmesi yoluyla analizi, tezin konusunu oluşturmaktadır.

Tez beş bölüm ve örnekleme çalışmaları ile ilgili 2 ekten meydana gelmektedir.

1. Bölüm, tez problematiğinin genel çerçevesinin belirlenmesi, gelişimi ve önemi ile yaklaşım tarzlarını içermektedir.

2. Bölüm'de, tez konu alanının belirlenmesine çalışılmış ve bu çalışma kapsamında bütüncül ve strüktüralist yaklaşımın önemi üzerinde durulmuş, bu paralellikte insan-evre ilişkisine değinilmiş, tez açısından önemli olduğuna inanılan tezin kavramsal erevesi belirlenerek zlmeye çalışılmıştır.

3. Bölüm'de, konu alanı belirlenen tezin sınırlandı-rılması düşüncesi önem kazanmakta, bu sınırlama doğrultu-sunda boyutsal performans açısından önemli olan kullanıcı, eylem, ekipman, evre özellikleri açıklanmakta ve bu etkenler arasındaki ilişkiler belirlenerek irdelenmektedir.

4. Bölüm alan çalışmasından oluşmaktadır. Alan çalışmasının kapsamında yerleşim alanı, örnekleme yapılacak tip, denek sayısı ve nasıl saptanacağı belirlenmiş, araştırma yöntemi çerçevesinde diğer bölümler paralelinde tez hipotezleri belirlenerek, uygun veri toplama teknikleri seçilmiştir. Örnekleme de elde edilen veriler ortaya konarak, teşler uygulanması sonucu istatistikteki geçerlilikleri kontrol edilmesi neticesinde hipotezler sınanarak yorumlanmışlardır.

5. Bölüm'de tezin genel sonuçlarına yer verilmektedir. Ek-A ve Ek-B rnekleme alanı ve tipleri gösteren şemalarla deneklere uygulanan formu içermektedir.

SUMMARY

ANALYSIS OF LIVING SPACES BY SPATIAL PERFORMANCE EVALUATIONS

The content of the thesis are focused on post-occupancy evaluations which basically play important role in design morphology and to obtain data content for design processes by feed-backs and to determine variables influencing spatial performance and specifically analysis of living spaces by evaluation of spatial performance.

The thesis deals with five chapters and two appendixes related to the case-study.

In the first chapter, emergence of post occupancy evaluation and its importance is emphasized basically depending upon mass housing production systems and construction techniques which are seemed to be quick solution against rapid urbanization and industrialization processes.

The second chapter causes determination of main topic of the thesis. In this chapter, evaluation of performance characteristics related to man-made environment is analyzed accorded with the context of man-environment relationship thus this consideration is accepted as the conceptual framework of the thesis.

As a framework of the thesis, selected concepts such an environment, performance and evaluations are amalgamated in a systematic way of thinking in this chapter. By determination of components conceptualizing the problem area of the thesis, main topic is formed "evaluation of living spaces by spatial performance". Therefore factors influencing determination of spatial performance and obtaining interactions between these factors are taken into the consideration in the third chapter.

As you understood from analyses in the third chapter man-environment interaction and as a consequence of this interaction factors influencing spatial performance such

as user, activity, equipment and environmental characteristics can be defined as systematic components of the thesis. The components of the framework which is salience in spatial performance are determined as follows.

- o User characteristics
 - . Spatial characteristics
 - Anthropometric dimensions
 - Sensory data
 - Perceptual and cognitive processes
 - . Social structure characteristics
 - . Gender
 - . Age
 - . Education
- o Activity characteristics
 - . Sub-activities
 - . Operation mode
 - . Activity organization
 - . Postures in activities
 - . Activity linkages
- o Equipment characteristics
 - . Quantitative
 - . Qualitative
- o Environmental characteristics
 - . Physical environment
 - Spatial environment
 - Thermal
 - Visual

- Health conditions
- Acoustic
- Security
- . Psycho - Social Environment
 - Privacy
 - Flexibility - fitness
 - Aesthetics
 - Sociological
- . Economics
 - Stability
 - Value oriented

User's characteristics in these influencing factors and its reflection in the equipment is considered focal point in analyzing direct interaction with environment.

Spatial performance in the interaction between factors might be considered depending on two point of views as differentiations in the spatial use and evaluation of the space.

It is important to have conceptual data in order to determine case study in the latter chapter by underlining of relative value in similar characteristics and their reflections in the space as a real value.

As a system components user, activity, equipment, environment and their characteristics are discussed in order to evaluate their efficient role in this chapter. This consideration is also taken "a priori" view to concrete data collection path in the chapter four.

The case study is aimed to test suggested theoretical framework in the third chapter. This test comprises following considerations.

- o Content; evaluation is obtained by subjective responses and their relative characteristics conclude

that user characteristics should demonstrate similarities. The sample is based on this criteria and Göztepe-Soyak Sitesi is chosen as case-study area because of its users group might be considered as specific cultural or income group and users' life styles pose similarities. A standard model in apartment flat choice played an effective role caused by similarities in qualitative values. The sample in the case-study is determined 35 interviews in limited data collection methods.

In this context, it is taken in consideration the following variables through the application of the case study:

- o The characteristics of the user
- o The characteristics of the living space in dwelling,
- o Activities and their characteristics taking place in living space,
- o Equipments taking place in living- space,
- o Preferences and evaluations of the users.
- o Approach; steps are chosen
 - . to determine hypotheses of the thesis,
 - . and available techniques for data collection.

Different data collection methods such as interviewing, questionnaire and observation models are applied to case study area in order to determine hypotheses. As a consequence of this collected data is verified by statistical analyses such as tabulations.

In general orientation of the thesis the correlation is searched for interrelationship between factors e.g. number of user-spatial satisfaction, existing equipment space-spatial satisfaction, birth place-spatial satisfaction.

The conclusion is clarified that spatial performance is not only depended on number of users but also it is related to users' social structure e.g. status, education.

The fifth chapter is the conclusion directed to evaluate supposed aims at former chapters on determining the area of the thesis.

Lay outs related to the sample area and types and a questionnaire form applied in the case-study area attached in appendixes A and B.

BÖLÜM I. GİRİŞ

Yurdumuzda hızlı kentleşme ve sanayileşme olgularına paralel olarak ortaya çıkan toplu konut üretimi, konut sistemlerinin ve özellikle konut mekanlarına ilişkin boyutsal ve fonksiyonel özelliklerin standard hale getirilmesi sorununu öncelikle gündeme getirmektedir. Ancak bu günkü koşullarda ayrıntılı ve geniş geçerlilik düzeyi olan mekan standartlarının belirlenmesi mümkün görünmemektedir. Eylem, posture, eylem performans, ekipman, eylem alanı, mekan kullanım kalıpları, mekan özelleşme düzeyi, konut programları, mekan performans analizleri gibi mekan standartlarını doğrudan etkileyecek temel verilerin kültür gruplarına bağlı olarak istatistikî geçerlilik düzeyinde oluşturulmasından sonra; toplu konut üretimi için gerek duyulan standartlar setinin geliştirilmesi olası görülmektedir. Bu bilimsel alt yapı eksikliğine karşın pratikte piyasa üretim süreci içinde belli normlar uygulanmakta ve böylece yaratılan konut çevreleri kullanıcının hizmetine sunulmaktadır. Herhangi bir gereksinme - olanak çözümü - mesine dayanmayan böylesi bir süreçle üretilen konut mekanlarının, kullanıcının gerçek gereksinme, yaşam kültürü ve isteklerine uygun olup olmadığının araştırılması gün - cel bir sorun olarak belirlemektedir.

Bu tez çalışması işte böyle bir noktadan hareket ederek belli bir teknoloji ile üretilen toplu konut mekanlarının gösterdikleri performanslar ile kullanıcı özellikleri arasındaki ilişkiyi irdelemeyi amaçlamaktadır.

Bu bağlamda özellikle çok amaçlı kullanımlara sahne olan konut yaşama mekanlarının değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Farklı kültür grubu ve kullanıcı özelliklerinin, aynı mekana ilişkin performans beklentilerinde göstereceği

farklılıkların toplu konutlardaki tatmin-tatminsizlik durumları ile bağlantılarının sergilenmesi de bu tezin amaçları arasında yer almaktadır.

Böylece belirlenen tez hedeflerine ulaşılması için insan-çevre etkileşim sistemine dayalı bir sistematik analiz süreci ile kullanıcı ile mekan arasındaki ilişki ağının kurulması ve bu kapsamda belirlenecek bağımlı ve bağımsız değişkenlerle yaşama mekanının en temel özelliği olan boyutsal ve konumsal performansının değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca teorik olarak ortaya konulacak mekansal performans temelli savların bir alan araştırması ile gerçek uygulama koşullarında test edilmesi ile yaklaşım somutlaştırılmaya çalışılacaktır.

BÖLÜM 2. TEZ KONU ALANININ BELİRLENMESİ

Teknolojinin gelişmesine bağlı olarak endüstrileşmeyle birlikte köylerden kente göç olgusu ortaya çıkmış ve bu olgu paralelinde büyük bir konut açığı belirmiştir. Teknolojinin ilerlemesi yeni yapım tekniklerinin geliştirilmesi ile kullanıcısı belli, münferit, alışlagelmiş üretim yerine toplu üretimle konut açığının kapatılması yoluna gidilmiştir.

Toplu üretimin kapayamadığı açığın barındığı konutlarla yeni yapım teknikleri çerçevesinde, yeni konut tipleri, yapım teknikleri ve malzemeler büyük ölçekler üzerinde deneme durumundadır [1]. Bir sonraki tasarımlara veri teşkil etmekte büyük potansiyel oluşturmaktadır.

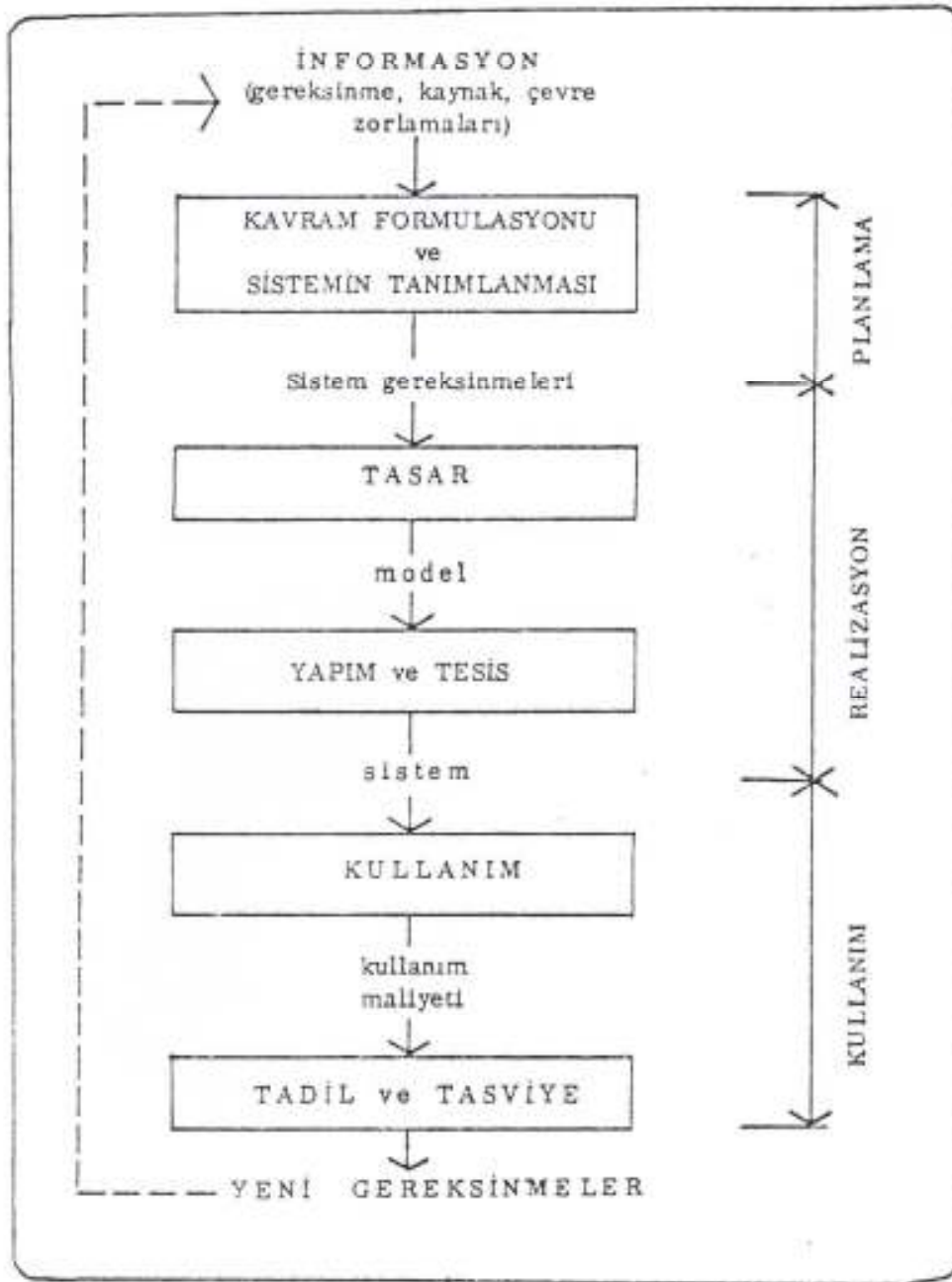
Tablo 2.1'deki döngü içerisinde bir sonraki ihtiyaçlar ve dolayısıyla programlama ve tasarımlara girdi teşkil etmeleri açısından, değerlendirme çalışmaları önem kazanmaktadır.

Mimarlıkta değerlendirme çalışmaları,

- o Tasarlama süreci içinde değerlendirme
 - o Kullanılmakta olan yapıların değerlendirilmesi
- olmak üzere iki türdür [1][2].

Kullanıcı ihtiyaçlarını belirleme, tasarımları geliştirme açısından kullanılmakta olan yapıların değerlendirilmesi anlam kazanmaktadır.

Yapıların değerlendirilmesini ise, kullanılmakta olan binalar üzerinde bilgi üretimine yönelik, özünde

Tablo 2.1. Sistematik Yöntem Adımları (M. Ünügür, 1973).

geri besleme (feed-back) olgusu yatan bir etkinlik [3] olarak tanımlanabilir.

Tez sorunsalı olarak ele aldığımız konu mevcut konutların değerlendirilmesi yoluyla konut mekanlarının performanslarının belirlenmesidir. Konunun genişliği itibarıyla, araştırmanın derinleştirilmesi açısından, yaşama

mekanında boyutsal ve mekansal performansın belirlenmesi çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Yaşama mekanlarında boyutsal ve performans, mimari çevre ve insanın özelliklerinden kaynaklanan, sürekli etkileşim içindeki bir takım etkenler bütününe bağlı olarak belirlenmektedir. Mimari çevre, eylemsel bir içeriği kapsayan bir fiziksel-mekansal sistemdir ve özel - likleri bu eylemsel içerikten hareketle kavranabilir ve kararlaştırılabilir.

Böyle durumlarda, eylemin içinde yer aldığı daha geniş bir referans sistemine başvurulması gerekmektedir. Buda, genel olarak çevre ve özellikle de eylemlerin oluşum nedenini ve oluşum ortamını ortaya koyan insan-çevre ilişkileridir [4].

Bu yüzden, konunun daha iyi kavranıp, daha sistematik bir şekilde ortaya konması açısından insan-çevre ilişkilerini irdelemekte fayda vardır.

2.1. İNSAN-ÇEVRE İLİŞKİSİ

Çevre ögesi olan insan, bu çevre tarafından sürekli olarak etkilenmekte ve çevrenin rahatsız edici etkileri karşısında belirli koruma biçim ve araçları geliştirmektedir. Yapma çevre bu araçların bir bütünüdür [4] ve eylemsel içerik kategorilerinin fiziksel-mekansal sistemi olarak tanımlanabilir.

Karizmatik bir özelliğe sahip eylemsel içerik ve fiziksel-mekansal sistem arasındaki etkileşimi yani insan-çevre etkileşiminin sistemci bir yaklaşımla ele alınması gerekir. Sistemci/strüktüralist yaklaşımlar çevre uyum sorunlarına ve tasarlama konusuna belirli "kavramsal" açıklıklar getirmektedir [4].

Bu sebeple sistemler yaklaşımının genel ilkelerini kullanma gereği vardır [5]. Özellikle insan-çevre etkileşim sistemi her ilgili sorun için yeniden kurulmalı ve sorunun kendine özgü eylem ve gereksinimleri ile olanakları açısından etkileşim düzeni yeniden belirlenmelidir [6].

Yapılan değişik amaç ve bakış doğrultulu araştırmalarda insan-çevre etkileşim sistemlerini incelersek,

Ayla Atasoy tasarlama sistemi adı altında bu ilişkileri, fiziksel sistem ve davranış sistemi ilişkileri olarak göstermiştir [1]. Bu sistemlerin açılımında şöyle olmaktadır.

1. Davranış Sistemi

- o Amaçlar
- o Eylem tipleri
- o Eylem tip sayıları
- o Eylemsel strüktür
- o Eylemlerin kontrolü

2. Fiziksel sistem

Fiziksel sistem, çevre ve yapı alt sistemlerinden oluşur.

- o Çevre sistemi; mekansal ve fiziksel çevreyi kapsar.

Mekansal çevre

- o Yapı ve bölümlerinin boyutsal ve geometrik özellikleri
- o Bölümler arası mekansal ilişkiler düzeni

Fiziksel çevre

- o İnsanın duyu organları yoluyla algıladığı çevredir
 - o Isı
 - o Işık

- o Ses
- o Doku
- o Koku'ya ilişkin koşullar

Yapı sistemi;

- o Konstrüksiyon
- o Servisler
- o Muhteva

İhtiyaç sistemi ve mimari çevre sisteminin nitelik ve ilişkilerinin incelenmesi başlığıyla F. Yürekli'nin yaptığı açılımda, insan ve yarattığı çevre sisteminin üç alt sistemi bulunmaktadır [7].

A. İhtiyaç Sistemi

- o Fiziksel İhtiyaçlar
 - o İklim (hava, kirlilik, nem, sıcaklık, rüzgar)
 - o Işık
 - o Ses
 - o Koku vs.
- o Fonksiyonel İhtiyaçlar

Kısaca etkinliklerin mekan ihtiyacı olarak tarif edilebilir.

 - o Ölçü ihtiyacı
 - o Biçim ihtiyacı
 - o Etkinlikler arası ilişki ihtiyacı
 - o Etkinliklerin dış çevre ile ilişki ihtiyacı
 - o Sosyal ve kültürel kaynaklı ihtiyaçlar

B. Çevre Sistemi

Tek mekan ölçeğinde çevre sisteminin alt sistemlerinde ifadesini bulan hususlar.

- o Fiziksel çevre alt sistemi
 - o Hava (toz, koku, kirlilik vb.) ve nem
 - o Akustik
 - o Hava sıcaklığı
 - o Işık

- o Mekanla ilgili çevre
 - o Ölçü
 - . döşeme alanı
 - . tavan yüksekliği
 - o Geometrik özellikler
 - . plan düzleminde biçim
 - . kesit düzleminde biçim
- o Mekanın görünüş niteliği
 - o Estetik nitelik
 - o İç mekan etkisi
 - . mekan ölçü ve oranları
 - . ışık
 - . iç düzen
 - . renk ve doku.

Bina ölçeğinde çevre sisteminin alt sistemlerinde ifadesini bulan hususlar.

- o Mekanların birbirleri ile ilişkilerini kuran
- o Mekanların dış çevre ile ilişkilerini (tabii ışık, yönelme ve bağlantı) kuran,
- o Mekan organizasyonunun görünüş niteliği

C. Yapı Sistemi

- o Mekanları sınırlayan elemanlar sistemi
- o Fiziksel çevre şartlarını değiştiren servis sistemleri
- o Etkinliklerde kullanılan servis sistemleri
- o Sirkülasyonda kullanılan sistemler
- o Taşıyıcı sistem
- o Bitirmeler sistemi
- o Etkinlik yardımcı araçları sistemi

Diğer bir etkileşim sistemi Markus'un bina-insan etkileşim sistemidir ve bu sistem 4 alt sistem önermektedir [6].

- I. Yapısal sistemi
- II. Çevre sistemi
- III. Eylemler sistemi
- IV. Amaçlar sistemi.

Yukarıda birkaç örneği verilen bu kurgulardan insan-çevre etkileşim sistemini oluşturan alt sistemler ana hatlarıyla belirmiştir. Bu alt sistemlerde yapısal sistem, çevre sistemi, (Davranış) Eylemler veya ihtiyaçlar sistemi ve amaçlar sistemi denilebilir.

Çalışma alanını oluşturan, mekanın boyutsal özellikleri ve mekan tipleri, tip sayıları, mekanlar arası ilişkilerin oluşturduğu mekansal çevre, fiziksel çevreyle birlikte çevre alt sistemini oluşturmaktadır ve diğer sistemlerle (yapı-davranış/ihtiyaç) karşılıklı etkileşim içindedir ve bu etkileşim yapının çevresel performansını belirleyen en temel unsurdur. Bu alt sistemlerin bir denge de bulunması gerekir [1], [6] ve bu denge yapı etkinliğini, performansını belirler.

Çevresel performansı iki şekilde ele alınmaktadır.

- o Mekansal performans
- o Fiziksel performans

Çalışma alanı açısından fiziksel performansı araştırma dışı bırakılarak mekansal çevre özellikleriyle diğer alt sistemler etkileşimi ortaya çıkan mekansal performans konusu ele alınacaktır.

Yukarıda bahsedilen insan-çevre ilişkisi (etkileşimi) ve bu ilişkiye sistemli yaklaşımı çerçevesinde, boyutsal ve mekansal (performans) sorunlar değişik açılardan ele alınmıştır [5].

Bu çalışmalara kısa değinecek olursak;

- o Ferahlık, genişliği temel olarak alan çalışmalar,

- o Öznel değerlendirmeleri göz önüne alarak mekanın boyutsal özelliklerini araştıran "Amacı mekanı büyüklüğünün algılanması" olan çalışmalar,
- o Öznel değerlendirmeleri göz önüne alarak mekanın boyutsal özelliklerini araştıran, "Mekanın boyutları arasındaki ilişkileri ve üçüncü boyutun saptanmasını amaçlayanlar,
- o Seksin ve vücut yapısının mekan büyüklüğüne etkisinin saptanmasını" amaçlayan çalışmalar,
- o Rengin ve aydınlatma düzeyinin mekanın büyüklük açısından değerlendirilmesine etkisini araştıran çalışmalar,
- o Kalabalıklığın mekanın büyüklük açısından değerlendirilmesine etkisini araştıran çalışmalar,
- o Yaşın mekan büyüklüğünün saptanmasına etkisini araştıran çalışmalar,
- o Mekanın büyüklüğü ve kullanımında kültürel farkların araştırılmasını amaçlayan çalışmalar,

Yukarıdaki çalışmalara (alanlarına) baktığımızda bunların,

- a) Kullanıcı özelliklerini,
- veya
- b) Mekan özelliklerini,

röper noktası alan çalışmalar olduğu söylenebilir.

2.2. TEZİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Tez konu alanının belirlenebilmesi için çalışma kapsamına giren çevre, performans ve değerlendirme gibi çok önemli kavramların açıklanmasında da yarar vardır.

2.2.1. Çevre

Çevre kavramı, birçok değişik çalışmanın, temel hareket noktasını oluşturmuş ve çalışmaların amaç ve problemlerine göre değişik şekillerde tanımlanarak ele alınmıştır. Yapılan tanımlama ve çalışmalarda görüldüğü gibi, çevreyi oluşturan bileşenler için genel ve kesin bir liste belirlenemez. Ele alınan çevrelerin niteliklerini ve toplum için değerini ortaya koyarak incelemenin amacı ve ölçeğin uygun bileşenler seçilmelidir [8].

- o Sözlük anlamıyla çevre, "muhit, etraf, dolay, havali" sözcüklerinin içerdiği ortak ve benzer anlamlar, "çevrelemek, sarmak, kuşatmak"tır.[9]
- o Bir organizmayı dışarıdan etkileyen tüm koşul ve faktörler [10].
- o Bir nesnenin performansını etkileyen tüm dış koşullar [10].
- o Yapılan diğer tanımlamalarda çevre,
- o En geniş anlamda, incelenmekte olan organizma, grup veya sistemin dışındaki herhangi bir koşul veya etki, [9].
- o Bir organizmanın çevresi, değişimi organizmayı etkileyen değişkenler ve organizmanın davranışı ile değişen değişkenler olduğuna göre çevre,yalnız bir insan eylemleri kalıbı değil, aynı zamanda davranış örüntüsünün ayrılmaz bir parçası [9].

o Bu tanımlamalar,

o Çevre, yaşayan varlığın duyarlı olduğu ve tepkide bulunabildiği tüm nesnelerden, koşullardan, güçlerden ve ayrıca uyarıcıların yoğunluk ve yönlerindeki değişimlerden oluşur [10].

Çevrenin organizmayı (insanı) etkilendiği gibi organizmadanda insanlardanda etkilendiği diğer bir ifadeyle kişinin çevresinde kişiyi karşılıklı olarak etkilemeleri tanımlanmalardan da çıkarılabileceği gibi gözlemlerle saptanmıştır. Orman içinde, deniz kenarında, kırsal alanlarda yani doğa ile daha yakın ilişki içinde yaşayanlarla, büyük kentlerin yüksek yapılarının bir gözesinde yaşayanların fizyolojik, psikolojik yapılarının aynı olmaması çevrenin insan üzerindeki etkisinin somut belirtisidir [11], [5]. Buna karşın, insanın sürekli olarak çevresini değiştirmesi, doğayla egemen olması, onu yoğurup kendi isteği yönünde biçimlendirmesi de insanın çevresine olan etkisinin belirtisidir [5].

Çalışma amaçları doğrultusunda çevre, değişik bileşenlere ayrılarak değişik ölçülerde gruplandırılabilir. tedir.

Davranışsal, kültürel, coğrafi, fiziksel, doğal, kişilerarası, öznel, nesnel, psikolojik, sosyal, sosyo-kültürel, sembolik vb. çevrelerden söz edilebilmektedir.

o Ittelson (1960), çevreyi yedi bileşeni olan bir ekolojik sistem olarak tanımlar. Algısal, anlamsal, estetik, uyum yapıcı, bütünleyici, yardımcı ve tüm bu bileşenlerin genel ekolojik ilişkileri.

Çevresel psikoloji dalında ise çevre insan yapısı (veya insanın değiştirdiği) ve doğal olmak üzere iki gruba ayrılmaktadırlar [9].

Yapılan bu kısa irdelenmeden de anlaşılacağı üzere, çevre, kullanım amacı ve hangi ölçekte ele alındığının belirlenmesi ile somutlaşmaktadır.

o Bir çevre boyutu, (yapay iç çevre) olarak yaşama mekanı;

Çevrenin bir bileşeni veya boyutu olarak yaşama mekanı çevreyi tanımlayan özellikleri taşır ve çevrenin insanla olan etkileşimi yaşama mekanı içinde geçerlidir.

2.2.2. Performans

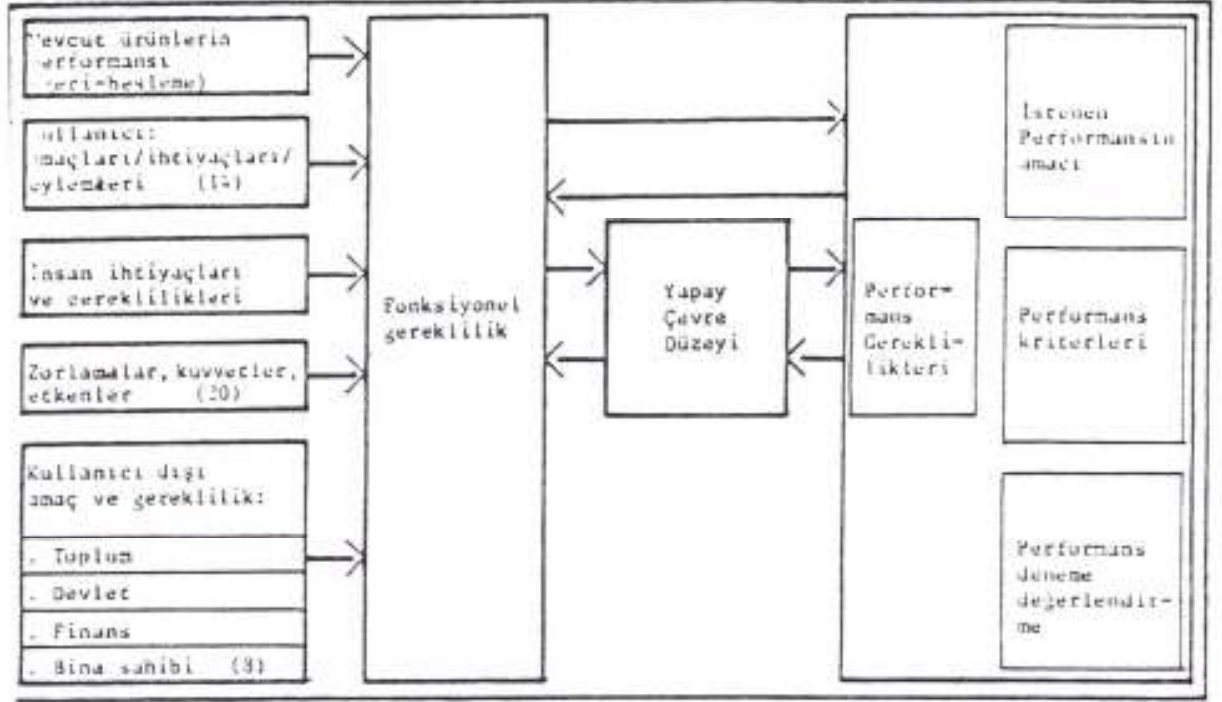
Sözlük anlamı yapmak, başarmak, icra etmek olan bu kelime ingilizce "to perform"dan gelmekte olup, kökeni eski yüksek Almancaya, eski Norske'ye ve latinedeki "performance" kökü ile benzerlik göstermekte ise de kazandığı anlam temel olarak Fransızca, Almanca ve Anglo Saksoncaya dayanmaktadır [12]. Performans kelimesi binaya uygulandığında "kullanışla ilgili davranış" olarak kullanılmaktadır [12], [13].

Performans kavramı, tasarlama problemlerinin belirlenmesinde, analizinde, değerlendirilmesinde, tasarlanacak ürünün ekonomik kontrolunda ve tasarlama sonuçlarının belirli bir geri besleme (performans şartnameleri, standartlar ve kodları aracılığıyla) sağlamasında tasarlama sürecine uygulanmaktadır [12].

Performans kavramının tasarlama sürecine uygulanması farklı şekillerde ele alınmaktadır.

N. Bayazıt temelini kullanıcı amaçları ihtiyaçları ve eylemlerinin oluşturduğu fonksiyonel gereklilik ile, kullanıcı gerekleri ve performans kriterinin önemli yer tuttuğu performans gereklilikleri adlı iki temel açılım kapsamında neyin sağlanması gerektiği ve neyin başarılacağı sorularına beklediği yanıtla soruya

yaklaşmakta ve fonksiyonel gereklilik ile performans gerekliliği belirleme modelini Şekil 2.1'deki gibi göstermektedir.

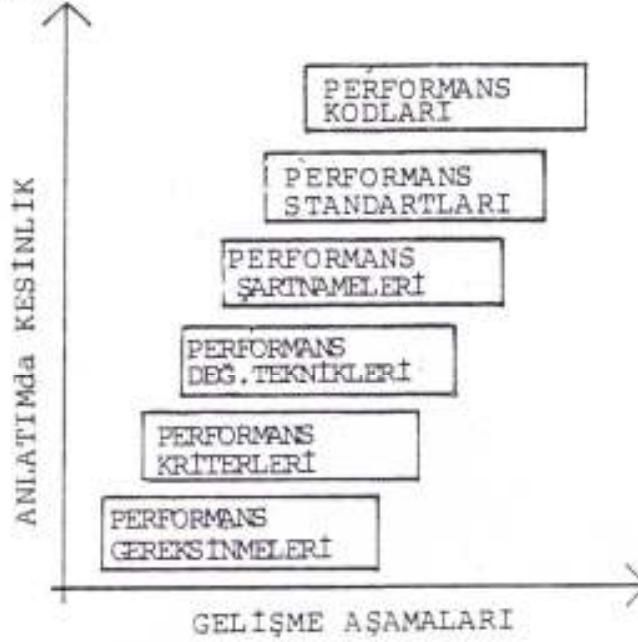
Şekil 2.2. Fonksiyonel Gereklilik, performans gerekliliği belirleme modeli (N. Bayazıt, 1977).

Diğer bir yaklaşımda ise performans kavramının tasarlama sürecine uygulanması ile iki kademede ele alınmaktadır.

- o Kavramın uygulandığı yapay çevre düzeyi aşamaları (Bina grupları, bina, bina fonksiyon alanları, bina elemanları, bina bileşenleri, malzemeler vd.) İnsan-çevre ilişkisi bölümünde ortaya koyulan insan-çevre etkileşim sistemi doğrultusunda performans, yapı, çevre sistemi ve performans kavramının uygulandığı yapay çevre düzeyleri paralelinde yapı ve çevre performansları olarak iki ayrı düzeyde ele alınabilir.

- o Kavramın kendi içindeki anlatım ve kesinlik aşamaları, gelişme aşamaları

performans kavramı performans gereksinimleri, kriterleri, değerlendirme teknikleri, şartnameleri, standartları ve kodları halinde bir gelişme sırasında bulunan ve performans gereksinimlerinden kodlarına doğru daha fazla keskinlik kazanan olgu içindedir. A. Atasoy bu gelişme sırasını aşağıdaki Şekil 2.3'deki gibi göstermektedir.

Şekil 2.3. Performans kavramı gelişme aşamaları (A.Atasoy,1980).

o Performans Gereksinimleri

İnsanın (fizyolojik yapısı) hayatını sürdürebilmesi ve (düşünsel yapısı) amaçlarını gerçekleştirebilmesi için bir takım koşullara ihtiyaç duymaktadır. Genel olarak bu ihtiyaçlar "kullanıcının veya kullanıcıların belli bir eylemi yerine getirebilmesi için çevrenin sahip olması gerekli ve ödün verilemez koşulları" [14]şeklinde tanımlanabilmektedir.

Kullanıcı ihtiyaçlarına karşın, bu ihtiyaçları karşılayabilmek amacıyla oluşturulmuş çevrenin özellikleri, o yapma çevrenin performans düzeyini belirlemektedir.Çevrenin kullanıcının eylemlerini rahatsızlık duymadan yerine getirebilmesini sağlayacak çevre koşullarına (çevre özellikleri, fiziksel, mekansal ve psiko-sosyal çevre

özellikleri - koşullar) performans gereksinimleri diyo -
ruz.

o Performans Kriterleri

Kısaca "Gereksinmelerin karşılanıp karşılanmadığını saptayacak, değerlendirmelerde kullanılacak nitelikler" [13] şeklinde tanımlanabilen performans kriterleri, mevcut veya belirlenecek çevre koşullarına göre oluşmuş ve oluşacak olan performans düzeyinin değerlendirilmesinde öncelikli niteliklerin saptanması ve sınıflandırılması -dır. Önem derecelerine göre performans kriterleri, mutlaka sağlanması gereken kriterler, toplum sağlığı ve güvenliği ile ilgili alanlar ve belirlenen yapay çevre düzeyi ile diğer düzeyler arasındaki ilişkilerden doğan kriterler olarak sıralandırılabilir [13].

Saptanan kriterler ise olası performans düzeyinin maliyetlere etkisi açısından iki ana grupta ele alınmaktadır.

- o Kullanıcı gereksinmelerini yansıtan kriterler
- o Kaynak kullanımı ile ilgili kriterler.

Bu iki ana kriter grubunun birlikte dikkate alınması zorunluluğu ortadadır.

o Performans Değerlendirme Teknikleri

Yapma çevrenin performans değerlendirmesinin de iki temel çalışma alanı ortaya çıkmaktadır.

- o Yapay çevreyi tarifleyen sınırlayan yapının kendi bünyesi (kabuk),
- o Çevreleyerek oluşturduğu tanımladığı mekansal, fiziksel ve psiko-sosyal çevrenin alt açılımını oluşturduğu niteliksel, niceliksel ve kavramsal özelliklere sahip yapay çevre. Bu iki alana göre, yapı performansı, çevre performansı olmak üzere

iki tür performans ve değerlendirmesinden bahsetmek mümkündür.

o Yapı Performansı Değerlendirmesi

Yapı, yapı bileşen, eleman ve yapı malzemelerinin çeşitli iç ve dış etkenler karşısındaki davranışının belirlenmesidir. Niceliksel özelliklerin ağırlık kazandığı yapı performansında laboratuvar çalışmaları ve deneye dayalı teknikler daha çok yer almaktadır.

o Çevre Performansının Değerlendirilmesi

Çevre performansı ve değerlendirmesinin özellikleri, yapı performansına göre çok daha farklıdır. Yapı performansına girdi teşkil ederek, çevre performans düzeyini belirleyici bir özelliğe sahiptir.

Çevre performansı daha çok çevre - insan ve gereksinimleri etkileşimi çerçevesinde niteliksel ve kavramsal özelliklerin etkisiyle belirlendiğinden öznel bir yapıya sahiptir ve bu nedenle belirlenmesinde antropometri, ekoloji, ergonomi, psikoloji, sosyal psikoloji, sosyoloji gibi disiplinler arası bir çalışma gerektirmektedir.

Bu özellikler paralelinde değerlendirme tekniği olarak daha büyük bir platforma ihtiyaç duyulmakta ve saha çalışmaları önem kazanmaktadır.

Saha Araştırması

Daha sonraki bölümlerde daha detaylı olarak ele alınacak olan saha araştırmaları, performans ve ürün standartları belirlendikten ve belli bir üretim aşaması aşıldıktan sonra oluşmuş yapay çevre performansının kullanıcılar açısından irdelenmesi amacına yöneliktir [13]. Saha araştırmasında uygulanan teknikleri ana hatlarıyla gözlem, görüşme (anket) yazışma kullanıcıların fizyolojik

reaksiyonlarını ölçme gibi gruplamalarla ifade edilebilir.

o Performans Şartnameleri

Performans şartnamesi tasarlamada yardımcı bir araçtır [12]. Şartname, bir malzeme ürün veya sürecin bilimsel, objektif tarifi veya başka bir deyişle, bir malzeme, ürün veya süreçten beklenen performansların, dikkate alınacak kriterlerin, değerlendirme yöntem ve tekniklerinin belirtildiği belli kesinlikteki ilgililer arası yazılı bir haberleşme aracıdır [13].

Yukarıdaki açıklamalardanda anlaşıldığı gibi performans değerlendirilmesinden elde edilen sonuçların amacına ulaşabilmesi ve yeni tasarımlara veri oluşturmaları, şartnamelerin çoğaltılarak değerlendirme çalışmaları ile tasarım çalışmalarında arasında bir ilişki ağı kurmasına bağlıdır.

o Performans Standartları

Standart kabul edilmiş veya kurulmuş kural veya modellere denir. Performans standardı ise, performans gereksinmelerinin normlaştırılmasıdır [12]. Performans değerlendirme teknikleri tekrar ediyor ve gereksinmelerde de bir ortaklık var ise, şartnameler belli otoriteler tarafından standart olarak kabul edilebilir.

o Performans Kodları

Performans şartname ve standartlarını kapsayan, devlet tarafından yasallaştırılmış, uyulması zorunlu kurallardır. Amaç, kamunun genel güvenlik, sağlık ve refah seviyesinin korunması ve geliştirilmesidir.

2.2.3. Değerlendirme

Değerlendirme olgusunu daha iyi anlayıp açıklayabilmek için olgunun özüne inerek değer kavramına değinmekte fayda vardır.

İnsan-nesne ilişkisinin niteliği olarak değer kavramı insan davranışlarındaki amprik elemandır ve insan deneylerinden meydana gelir. Deneyimi etkileyen toplumsal koşullar da dahil olmak üzere her koşuldan etkilenmektedir [15].

En genel anlamda değer kavramı, kullanım ve değişim değeri olmak üzere iki şekilde ele alınmış; bu doğrultuda kavram geliştirme ve tanımlama üzerinde durulmuştur.

Planlama alanında da değerlendirme süreci bağlamında çalışmalarda bulunulması dolayısıyla değer kavramı üzerinde yoğunlaşmış; ancak, çalışma alanlarının ve yaklaşımların farklılığından dolayı çok değişik yorumlar getirilmiştir. Planlamanın amacı doğrultusunda; planlamanın strüktürü ve değerlendirme süreci çerçevesinde değişik yaklaşım ve yorumlar neticesi, değişik değer kavramı ve tanımları yapılmaktadır.

Bu tanımlar, [2]

- o Bir nesnenin insanlara hizmet etme gücü (Anstey)
- o Yararlar arasındaki ilişki (Stone)
- o Seçim yapmak için gerekli temel (Fleming)
- o Bir nesnenin kullanımındaki davranışının belli bir görünümü (Markus),
- o Bir etkinlik ölçüsü (Dunstone),
- o Nesnelerin ve gözlenebilen sosyal olayların, toplum sınıf ve kişi açısından taşıdıkları önemi belirleyen özellikler (Rosenthal-Yudin),
- o Bir tasarımacı ürününün kullanıcı isteklerini tatmin etme niteliği (Şiddall)

olarak yapılmaktadır [2].

Bu tanım ve açıklamalar doğrultusunda performans değerinden söz etmek mümkün olmaktadır. Performans değeri daha çok; çevre bileşenlerinden, fiziksel birimlerle ölçülebilenleri üzerinde yapılan analiz ve değerlendirmeler de etkin olmaktadır. Bu bileşen ve değer kriterleri için nicel performans değerleri saptanabilir [15].

2.2.3.1. Mimarlıkta Değerlendirme

"Alternatifler arasından seçme veya bir ürünün hipotetik bir alternatifle karşılaştırma işlemi[15-2]olarak tanımlanan değerlendirme olgusu tasarlama sürecinin bir parçasıdır ve başlıca,

- o Tasarlama süreci içinde değerlendirme;
- o Kullanılmakta olan yapıların (uç ürünün) değerlendirilmesi [2][1]

olmak üzere iki aşamada yapılmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalara paralel daha sistematik bir yaklaşımla; değerlendirmenin tasarlama sürecinden ayrı olarak düşünülmesinin mümkün olmaması, değerlendirme olgusunun tasarlamanın yatay ve dikey strüktürü ile birlikte ele alınmasını gerektirmektedir.

Değerlendirme, tasarımın yatay strüktürü olan ve tasarlama morfolojisinin her adımında bulunan karar verme işlemi kapsamında sentez sırasında üretilen alternatif çözümlerin değerlendirilmesi ve çözümlerden birinin seçimi sırasında kullanıldığı [4] gibi; tasarlama süreci bir bütün olarak ele alındığında; tasarlamanın dikey strüktürü olan tasarlama morfolojisi çerçevesinde de etkin olmaktadır.

Tasarlama sürecinin bütünlüğü ve tasarlama morfolojisinin, tümü içinde değerlendirme; tasarlama sistemi ve morfolojik adımlarının bir süreç içinde sürekliliğinin

sağlanması; döngünün tamamlanması açısından geri besleme olgusu ve geri beslemeye girdi oluşturmaları bakımından değerlendirme önem kazanmaktadır.

Bu kapsamda değerlendirme, kullanılmakta olan yapıların değerlendirilmesi performansların ölçülmesi anlamındadır.

"Kullanılmakta olan binalar üzerinde bilgi üretimine yönelik, özünde geri-besleme (feed-back) olgusu yatan bir etkinlik" [3] olarak tanımlanan yapıların değerlendirilmesi çalışmalarının faydaları aşağıdaki gibi özetlenebilmektedir.[1].

- o Kullanılmakta olan yapı performanslarının ölçümü ve kullanım biçimlerinin izlenmesi; benzer yapılar için kullanıcı ihtiyaçlarının formüle edilmesine yardımcı olmaktadır ve tasarlama programlarının hazırlanmasında faydalanılacak bilgileri üretmektedir.
- o Tasarlama sırasında belirlenmiş amaçların gerçekte nasıl temin edildiğinin, tasarlama kararlarını izleyen teknik, ekonomik sonuçların ve yapı kullanıcıları üzerinde meydana gelen etkilerin kontrolünü sağlamaktadır.

Bu açıklamalar doğrultusunda değerlendirme çalışmaları iki grupta yapılmaktadır.

- o Yapı sistemi ile çevre koşulları (kullanıcı ve fiziki çevre kaynaklı) etkileşimi sonucu, teknik sorunları kapsayan yapısal performansın değerlendirilmesi,
- o Çevre sistemi çerçevesinde fiziksel ve mekansal çevre ile kullanıcı gereksinimleri etkileşimi neticesinde kullanıcı davranış ve görüşlerini

belirlemek için düzenlenen, çevre performansının değerlendirilmesi.

Değerlendirmeler sonucunda, değerlendirmenin amacına ulaşabilmesi bakımından elde edilen verilerin sonraki tasarımlarda kullanılabilir bir hale dönüştürülmesi ve gerekli yerlerde iletilmesi önemli noktalardan birini oluşturmaktadır.

Ancak mimarlıkta yapılan değerlendirme çalışmalarında sorunlarla karşılaşılmaktadır. Bu sorunlar aşağıdaki gibi özetlenebilir;

- o Nitel hatta bazı durumlarda nicel değer taşıyıcıların değerlendirilmesinin çoğu kez subjektif bir biçimde, değerlendiricinin değer sistemine göre yapılması; değer olgusunun mutlak büyüklüklerde ifadesine olanak vermemektedir.
- o Tüm mimari sistemle ilgili değerler genellikle boyutsuz, amaç sistemine ve değerlendirme sürecine göre rölatif biçimde yorumlanabilen değerler, puanlar olmaktadır.
- o Mimari sentezi oluşturan alt sistemlerinin tümünün aynı birimlerle ölçülememesi, bir mimari uç ürünün değerinin tek bir birimle ifade edilememesine yol açmaktadır.
- o Bir ürünün kullanıcıya olan faydasını, yani belli bir gereksinmeyi giderme özelliği bakımından mimari ürünün değeri; bireyden bireye; gruptan gruba değişmektedir. Çünkü bireylerin ve grupların değer sistemlerinde eşitlik, mutlaklık yoktur.
- o Nesnel ile Özne arasındaki değer olgusunun doğru bir biçimde yansıtılabilmesi, kullanıcıların değer sistemini en doğru biçimde yansıtan bir değer sisteminin saptanmasına bağlıdır. Bu nedenle,

kullanıcı isteklerini en iyi biçimde yansıtan bir değer sistemi geliştirilmeli ve bunun için kullanıcının davranışları, gereksinimleri ve bunların kültürel ve sosyal kökenlerinin ne olduğu hakkında sağlıklı bilgi toplanmalıdır. [2]

2.3. BÖLÜMÜN SONUÇLARI

İnsan-çevre etkileşim sistemi kapsamında beliren yapma çevreye ilişkin performans özelliklerinin değerlendirilmesi bölümünde yapılan irdeleme ve analizlerden de görüldüğü gibi bu çalışmanın özünü ve kavramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Tez konu alanının belirlenmesi amacıyla insan-çevre ilişkileri genelinde ele alınan çevre, performans ve değerlendirme kavramları belli bir sistematik yaklaşımla ele alınarak bu bölümünde somutlaştırılmışlardır. Tez sorunsalını oluşturan bileşenler olarak belirlenen bu sistem elemanlarının kapsamlarının saptanması ile de; konu alanı "Yaşama Mekanlarının Boyutsal Performans Yolu ile Değerlendirilmesi" şeklinde biçimlenmektedir. Bu nedenle boyutsal performansın belirlenmesinde rol alacak etkenlerin ve bu etkenler arasındaki etkileşimlerin ortaya konulması sorunu bir sonraki bölümün içeriği olarak belirlemektedir.

BÖLÜM 3. YAŞAMA MEKANLARININ BOYUTSAL PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİ YOLUYLA ANALİZİ

Tez sorunsalı olarak belirlenen konut yaşama mekanlarının boyutsal açıdan gösterdikleri performansın değerlendirilmesi, ancak mekanın boyutsal performansına etki eden faktörlerin saptanması ve bu etkenler arası ilişkilerin kurulması ile mümkündür.

3.1. MEKANSAL PERFORMANSIN BELİRLENMESİNDE ROL ALAN ETKENLER

o Mekansal performans kavramı

Daha önce, kullanıcının eylemlerini rahatsızlık duymadan yerine getirebilmesini sağlayacak çevre koşulları ve dolayısıyla bu koşulları sağlayacak çevre özellikleri, performans gereksinimleri olarak tanımlanmıştı. Bu tanım doğrultusunda performansı, yapı ve çevre performansı diye ikiye ayırmak mümkün olduğuna göre aynı düşünce tarzı çevre performansı için geçerli olmaktadır. Mekansal performans, çevre bileşenleri olan fiziksel, psiko-sosyal bileşenlerden soyutlanarak, mekanın boyutları, ile kullanıcı arasındaki etkileşimden belirlenebilmektedir.

3.1.1. Kullanıcı Özellikleri

Kullanıcı Özellikleri, kullanıcının eylem ve gereksinimlerinin çıkış noktasını oluşturması, belirlemesi ve biçimlendirmesi açısından önemli yer tutmaktadır.

Kullanıcı özelliklerini iki grupta ele almak mümkündür. Birincisi insanın fizyolojik yapısından

kaynaklanan doğuştan sahip olduğu insanın boyutsal özellikleri dediğimiz özelliklerdendir. Bir diğeri doğduktan sonraki içinde bulunduğu ortam ve topluma bağlı olarak aldığı ve gördüğü talim-terbiye çerçevesinde oluşan sosyal yapı özellikleridir.

İnsanın boyutsal özellikleri; Antropometrik, Duyusal, Algısal ve Zihinsel boyutlar olmak üzere üç temel grupta ele alınır [6]. Sosyal yapı özelliklerini ise kültür, sosyal alt yapı, şahsiyet, sosyal organizasyon alt grupları oluşturmaktadır [16]. İnsanın dogmatik özellikleri bir sonra kazanacağı özellikler olan sosyal yapı özelliklerini etkiler ve etkilenir.

o İnsanın boyutsal özellikleri

İnsanın boyutları üç temel grupta ele alınır [6]

o Antropometrik boyutlar - vücut ölçüleri

- . Dinamik
- . Statik

o Duyusal boyutlar

- . Görsel
- . İşitsel
- . Dokunsal
- . Tad alma duyusuna ilişkin
- . Koku alma duyusuna ilişkin.

o Algısal ve zihinsel boyutlar.

o Antropometrik boyutlar;

Dinamik ve statik antropometrik boyutlar olmak üzere iki türdür. Statik antropometrik boyutlar, "İnsan vücudunun belli bir pozisyonda ve hareketsiz durumda iken alınmış ölçüleri olarak tanımlanır" [6]. Ayakta, boy, göz yüksekliği, omuz genişliği vb. gibi Dinamik antropometrik boyutlar "insan vücudunun bir eylemi yerine

getirirken hareket halinde alınmış ölçüleri" olarak tanımlanır.

o Duyusal boyutlar

İnsanın beş duyu organına ve bu duyu organlarına ilişkin laboratuvar çalışmalarında elde edilen limit ve kapasitelerin oluşturduğu boyutsal özelliklerdir.

o Antropometrik boyutlar

İnsanın anatomik yapısından kaynaklanan ve anatomik özellikleri diyebileceğimiz antropometrik boyutlar. Cinsiyete göre farklılık göstermekte ve farklı iki kategoride ele alınmaktadır. Antropometrik boyutlar statik ve dinamik antropometrik boyutlar olmak üzere iki türdür ve zaman içinde insanın doğumundan ölümüne kadar sürekli değişim göstermektedir. Bu yüzden farklı yaş kategorilerinde antropometrik boyutlar için önem kazanmaktadır.

o Statik antropometrik (durgun ölçüler) boyutlar

İnsan vücudunun belli bir pozisyonda ve hareketsiz durumda iken alınmış ölçüleri olarak tanımlamaktadır [6]. Ayakta boy, göz yüksekliği, omuz genişliği gibi.

o Dinamik antropometrik (Dirik ölçüler) boyutlar

İnsan vücut ölçüleri olarak tanımlanmaktadır [6].

Diğer bir tanım ise, vücut ögelerinin hareket yeteneklerinin sınırlarını belirleyen ölçüler olarak yapılmaktadır [5].

o Duyusal boyutlar,

İnsanın fizyolojik yapısına bağlı olarak beliren ve insan fizyolojisinin uzantısı olarak çevre ile ilişkileri kuran beş duyu organına ilişkin laboratuvar çalışmalarından

elde edilen limit ve kapasitelerin oluşturduğu boyutsal özelliklerdir.

o Algısal ve zihinsel boyutlar

Algısal ve zihinsel boyutların saptanmasında, algıya dayalı bir ölçüm kriteri olarak reaksiyon süresi skalası yaygın olarak kullanılan geliştirilmiş bir araçtır [6]. Bunlarla birlikte insanın anatomik ve fizyolojik yapısının yanı sıra zihinsel boyutları kapsamında ele alınabilecek psikolojik özellikleri de bulunmaktadır.

o Sosyal yapı özellikleri

Toplumsal özellikler olarak da adlandırılabilen sosyal yapı özellikleri, insanın doğduktan sonra içinde bulunduğu sosyal çevreden yani toplumdaki etkilenmesi sonucu biçimlenir. Sosyal yapıyı oluşturan kültür sosyal altyapı, şahsiyet, sosyal organizasyon alt yapıları [16] etkilenme sonucu insanın sosyal ve yapı özelliklerine meydana getirir.

Bu özellikler

o Kültür alt yapısı

- . İdeolojik
- . Sosyolojik
- . Vaziyet alışsal
- . Teknolojik

o Sosyal alt yapı

o Şahsiyet

o Sosyal organizasyon

Ayrıca bu özelliklerin, insan-çevre ilişkisi çerçevesinde kullanıcı gereksinme ve eylemleri açısından anlam kazanabilmesi, bağımlı değişkenler sınıfında nitelendirilebilen kullanıcının cinsiyet, yaş, tahsil gibi

Özellikleriyle birlikte ele alınması gerekmektedir.

o Cinsiyet

Kullanıcı Özelliklerinden, öncelikle antropometrik boyutların farklılaşmasında etken olan cinsiyet, kişinin sosyal sistem içindeki yerini, inanışlar, gelenek ve görenekler dahilinde tayin ettiğinden eylemlerin yapılış biçimlerini gerekli alan uzunluklarını etkileyen önemli faktörlerden biridir.

o Yaş

İnsanların özellikleri, anatomik, fizyolojik, psikolojik ve toplumsal yaşamları boyunca değişim gösterir [5]. İnsanın çocukluk, yetişkinlik ve ihtiyarlık dönemleri olarak daha da belirginleştirilebilen bu değişim sürecinin, insanın boyutsal (antropometrik, görsel, işitsel) özellikleriyle gördüğü talim terbiye süreci ve yer itibarıyla toplumsal (sosyal yapı) özelliklerine etkisi açısından yaş faktörü dikkate alınmalıdır.

o Tahsil Durumu

Sosyal yapı özellikleri dahilinde, eylemlere, yapılış biçimlerine, davranışlara daha da önemlisi değer yargılarına etkisi bakımından bina performansının veya kullanıcı konforunun kabul düzeyini belirleyici bir faktördür.

Kullanıcı Özellikleri insanın kontrol edilebilen, denetim altında tutulabilen anatomik, fizyolojik ve psikolojik yapısından kaynaklanan doğmatik nitelikleri olarak betimlenebilen antropometrik, duyuşal, algısal ve zihinsel boyutları ile içinde bulunduğu sosyal çevreye yani topluma bağlı olarak beliren yaş, cinsiyet, tahsil ve sosyal yapı özellikleri gibi kültür sosyal alt yapı, şahsiyet, sosyal organizasyon özelliklerinden oluşmaktadır. İnsan-çevre ilişkisi çerçevesinde kullanıcı

gereksinme ve eylemleri açısından anlam kazanabilmesi için kullanıcı özellikleri bağımlı ve bağımsız değişkenler olmak üzere iki grupta ele alınmaktadır.

- o Bağımlı değişkenler
 - . Antropometrik boyutlar
 - . Duyusal boyutlar
 - . Algısal ve zihinsel boyutlar

- o Bağımsız değişkenler
 - . Cinsiyet
 - . Yaş
 - . Tahsil

Sosyal yapı özellikleri

- . Kültür
- . Meslek
- . Gelir

Tez konu alanı kapsamında bu kullanıcı özelliklerinin açıklanmaları yerine aralarındaki bağıntıların ortaya konulması, amaca daha uygun görülmektedir.

Bağımlı ve bağımsız değişkenlerin oluşturduğu özellikler arasında, eylem, çevre ve ekipman özellikleri ve dolayısıyla boyutsal performansı etkileyecek güçlü bir etkileşim örüntüsü bulunmaktadır.

Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki çok yönlü ve yoğun etkileşim örüntüleri arasından boyutsal performansı doğrudan, birincil derecede ilgilendirmesi açısından bağımlı değişkenler olan antropometrik duyusal- algısal zihinsel boyutlar ile bağımsız değişkenler arasındaki birincil etkileşimlerin alınması yeterli görülmüştür.

İnsanın anatomik ve fizyolojik yapısının cinsiyete göre farklılık gösterdiği bilinmektedir. Cinsiyete bağlı

İnsanın anatomik ve fizyolojik yapısının cinsiyete göre farklılık gösterdiği bilinmektedir. Cinsiyete bağlı bu farklılıkların, özellikle anatomik yapıya bağlı olarak insanın antropometrik boyutları üzerine direkt etki ettiği açıktır.

Antropometrik boyutların belirlenmesine en büyük etkinin yaş değişkenine bağlı olduğu ve insanların doğumundan ölümüne kadar özelliklerinin (anatomik, fizyolojik, psikolojik, toplumsal) değişim gösterdiği bilinen bir gerçektir [5],[6]. Bu yüzden hangi yaş grubunun baz oluşturacağı (özellikle çocukluk, yetişkinlik, ihtiyarlık dönemlerindeki vücut ölçüleri açısından) önemli noktalardan biridir.

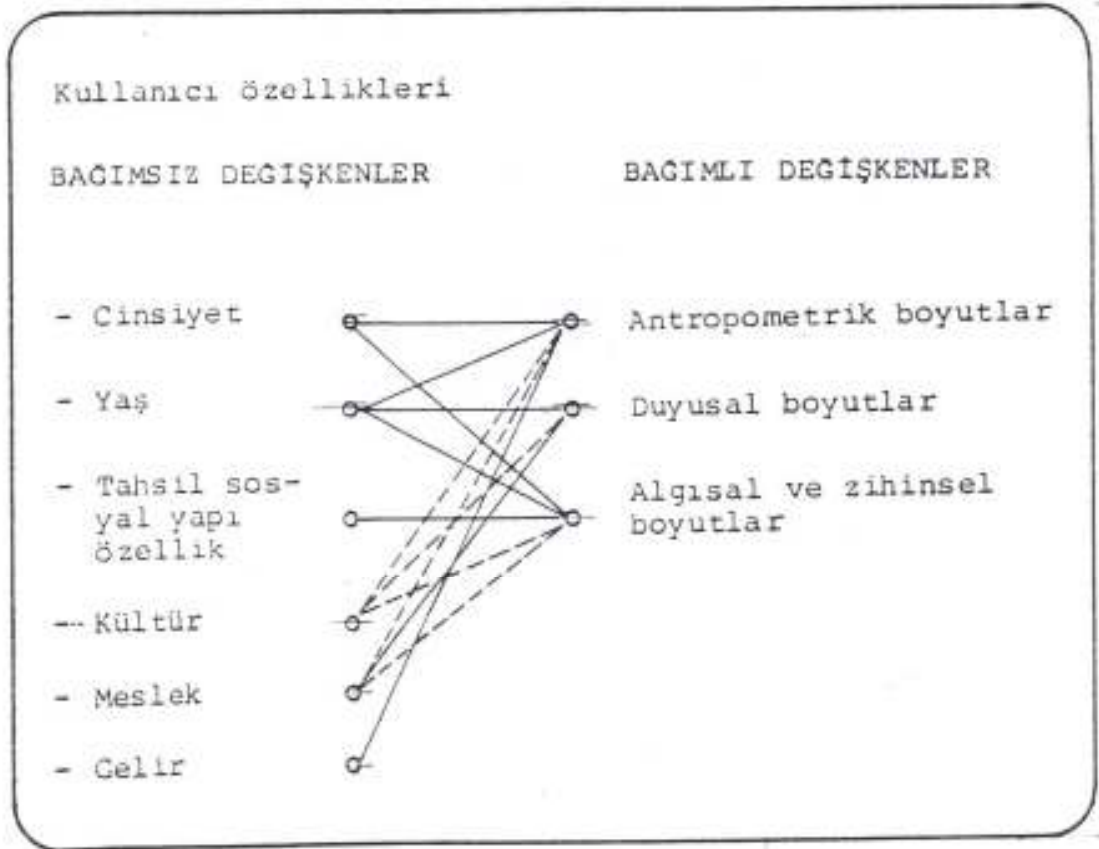
Kullanıcının antropometrik boyutları ile diğer bağımsız değişkenler olan sosyal yapı özellikleri arasındaki ilişki de son derece önem ve etki göstermektedir.

Antropometrik boyutlarla kullanıcının kültürel özellikleri ele alındığında, aralarında etkin bir ilişki olduğundan söz edilebilir. Her ne kadar Antropometri fiziksel özelliklerin (ırksal özellikler) ayrı toplumlardaki dağılışı yüzdelerini inceleyerek bu özelliklerin hiç bir toplum ya da ırk grubunun tekelinde olmadığını bulmuşsa da [17] bireyler ve toplumların, genel bir eğilim olarak kendilerine benziyenlerle gruplaşmayı tercih ettikleri de bir gerçektir. Örneğin, içevlilik böylesi bir kültürel seçimin ifadesi olabilir. Irk, tek bir etken olarak, kültürel farklara sebep olamamakla birlikte fiziksel farkların belli toplumlardaki yoğunlaşma eğilimleri göz ardı edilemez [17]. Bu doğrultuda bir fiziksel fark olarak antropometrik boyutların belli toplumlarda farklılık gösterdiğinden söz edilebilir. Örnek olarak Japonların boy ortalamaları ile kuzey Avrupa Konut Standartları kapsamında yapılan çalışmada toplumlara göre antropometrik boyutlarda farklılıklardan bahsedilmekte ve Türk toplumu ile Hindistan toplumu arasında

antropometrik boyutlar açısından benzetişim bulunmakta -
dır [16].

Ayrıca kullanıcının sosyal alt yapı özelliği kapsa-
mında, sosyo-ekonomik özelliğini belirleyici değişkenler
olarak meslek ve geliri kullanıcının beslenme alışkanlık-
larına [5] ve olanaklarına etkisi yanında meslek vücudun
gelişmesini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyerek belir-
leyici bir rol oynamaktadır.

Bu ve buna benzer doğrultuda yapılacak irdelemele-
lerden de görüleceği üzere kullanıcı özellikleri arasın-
da yoğun ve etkin bir etkileşim söz konusudur. Bu etki -
leşimin şematik anlatımı aşağıda verilmektedir.

Şekil 3.1. Kullanıcı Özellikleri Arası Etkileşim Ağı

3.1.2. Eylem Özellikleri

Kullanıcı eylem ve davranışları kullanıcıların özelliklerine bağlı olarak yani fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik yapıları nedeniyle yaşamak ve yaşamını sürdürdürebilmek amacıyla ortaya çıkmakta ve şekillenmektedir.

2. Ertük insanın durgun konumda bir yaratık olmadığı ve yaşamını sürdürebilmek için sürekli ve düzenli hareketler bütünü içinde olduğunu, bu hareketlerin ise bir eylemi gerçekleştirmek amacıyla yaptığından bahsetmektedir.

- o Eylem belirli bir amaca dönük iş, davranış [18] ,
- o İnsanın içinde yer aldığı sistem amacına uygun olarak hareket etmesi sonucunda ortaya koyduğu davranışsal tarz ve tutum [14],
- o Birer kültürel biçim ve iletişim aracı [4]

olarak tanımlanan eylemi, cinsinin belirlenmesi açısından konuta ilişkin olma çerçevesinde birçok sınıflandırma yapılmıştır. Genellikle işlevsel tipolojik alanda yapılan sınıflamalar, amaçları açısından ortaya koydukları belli kategorileri yansıtan farklılıklar gösterirler [4].

Ana ve alt eylem grupları, içe ya da dışa dönüklük açısından yapılan bir sınıflandırmada konut eylemleri

- o Özel
- o Yarı özel
- o İşlemci
- o Kamuya yarı açık

- o Kamuya açık

olarak beş grupta toplanmaktadır.

- o Özel eylemler; yatma, yıkanma, ibadet etme, boşaltma,
- o Yarı Özel eylemler; oturma, yemek yeme,
- o İşlemci olan eylemler; ev bakımı, çamaşır işleri, yaratıcı yapımlar, çocuk bakımı, yemek pişirme, yemek yeme, yönetim işlerini,
- o Kamuya yarı açık alanlar; çocuk eğitimi, dinlenme, oyunlar, içki alma, eğlenme, misafir kabul etme,
- o Kamuya açık olanlar; konuta giriş-çıkış.

Benzer şekilde yapılan diğer sınıflandırma da ise eylemler; [18]

- o Tüm aileyi ilgilendiren eylemler;
 - . Giriş
 - . Pişirme-yeme
 - . Oturma
- o Bireysel eylemler,
 - . Uyuma,
 - . Yıkanma
- o Temizlik, yıkama, vb. (servisle ilgili) eylemler

olarak üç grupta ele alınmaktadır.

Konutta konfor, performans ve yaşamın sürdürölmesi zonları içinde insan boyutları ve bunlardan kaynaklanan çevre koşulları ele alınan eylemlerle birlikte analiz edilerek belirlenmelidir [6].

Bu nedenle, konfor-performans belirleme çalışmalarında konutta veya söz konusu mekanda yer alan eylemlerin belirlenerek analiz edilmesinde fayda vardır. Eylem özellikleri, eylemsel bileşenler olarak genellikle;

- o Eylemin amacı,
- o Eylemin oluşumuna katılan kişiler,
- o Eylemin oluşumuna katılan yardımcı araçlar,
- o Eylemin oluş biçimi (veya eylemsel süreç)

olmak üzere dört temel kategoride eylemsel çözümleme olarak [4] nitelendirilmekle birlikte;

- o Eylem nicelikleri: eylemler-alt eylemler
- o Eylem nitelikleri
 - . Operasyon modu
 - . Eylem organizasyonu
- o Eylemin yapılış biçimi (posture)
 - . Eylem bağları

şeklinde de ifade edilmektedir.

Konunun özüne dönük niteliği açısından, analitik bir yaklaşıma sahip olan son sınıflandırma, çalışma amacına daha uygun düşerek, anlam kazanmaktadır. Bu yaklaşım çerçevesinde yer alan eylem özellikleri aşağıda

bölümler halinde özetlenmektedir.

o Eylem nicelikleri

Eylemlerin cins ve sayılarının önem kazandığı bu bölümde eylemlere ilişkin bu niceliklerin saptanabilmesi alt eylemlere bağlıdır. Bu yüzden tüm dengelim yolu ile ana eylemden hareketle alt eylemlere doğru eylem sisteminin farklı seviyelerde açılmasında fayda vardır [6]. Sistem açılımı hiyerarşisinde,

- o Barınma eylemi oturma misafir kabul etme
sohbet vb.
- o Yemek pişirme o Kaynatma
 o Haşlama
 o Izgara yapma
 o Fırınlama
 o Kızartma
 . Malzemeyi hazırlama
 . Ocağı yama
 . vd.

gibi eylemler yapıları sırasında diğer alt eylemleri ve bu eylemlerde diğer bir takım alt eylemleri kapsadığı açıktır [6][18].

o Eylem nitelikleri

Eylem niteliklerini operasyon modu ve organizasyonu ile belirlemek mümkündür.

o operasyon modu

Bir eyleme ilişkin taskların hangilerinin ne oranda ekipman ve hangilerinin ne oranda insan tarafından yapıldığının belirlenmesine operasyon modu denmektedir [6].

Toplulun Örgütleşme biçimi ve kültür normları etkisinde kendini gösteren eylem özelliklerindeki farklılaşma çok bu kavram çerçevesinde kendini hissettirmekte ve imsel anlam kazanmaktadır. Konutun temizliğinin ktrikli süpürgesiyle veya normal süpürgeyle yapılması, aşırıların çamaşır makinesi veya elle yıkanması, operon modunun açıklanması açısından örnek olarak verileir.

o Eylem organizasyonu

Eylem organizasyonu, eylemlerin zaman ve mekan içinde dağılımları olarak tanımlanmaktadır [6]. Mekanın mler açısından zaman içinde farklı kullanımı eylemin i tarafından belirlenmekte [18] ve eylem bileşenleri-hepsinde etkisi görülen kültür normları da etken oladır. Eylemin cinsine bağlı olarak oturma ile yemek ayrı ayrı ekipmanlarla ayrı veya aynı mekanda olabigi gibi, kültüre bağlı olarak oturma mekanında yer asının her seferinde hazırlanıp kaldırılması, ekipman nluğu ve aynı anda kullanım olanaklarının olmaması yısıyla kullanıcı sayısındaki sabitliğin kullanıcı nluğuna etkileri gibi eylem organizasyonuna bağlı 3rler mekana ilişkin boyutsal ve alansal memnuniyeti leme durumundadır. Bu bağlamda eylemsel özellik olarak n organizasyonu boyutsal performansın kaçınılmaz bir 3enidir.

o Eylemin yapılış biçimi (posture)

Vücudun eylemin yerine getirilmesi sırasında içindunduğu şekil olarak tanımlanan eylem yapılış biçimi, nicıların mekan içindeki konumlarını ve davranış larını belirlemesi açısından özellikle mekansal çevre enlerinden olan mekanın biçimi ve boyutları üzerinde bir etkiye sahiptir.

Eylemler ve davranışlar, kültürün uzantısı, dışa

vurumu, davranışsal yansıması veya en genel anlamda "toplumsal olarak öğrenilen ve aynı yoldan yeni kuşak - lara aşıl原因an davranışsal öğretiler ya da kalıplar" [17] olması bakımından kültürle beraber ele alınmaları gereği eylemlerin özellikleri içinde geçerli olmaktadır.

Bu doğrultuda eylemin yapılaş biçimi yaşın önem kazandığı vücut yapısına, eylemin iş yüküne, sosyo-eko- nomik yapı çerçevesinde beslenmeye, eğitime bağlı olmak- la birlikte; yemek yeme alışkanlığı, oturma alışkanlığı, sosyal dokuya özgü misafir kabul etme alışkanlığı gibi kültürel olgularla da iç içedir.

o Eylem bağları

Eylem bağları, eylemlerin veya bir eylemi oluşturan alt eylemlerin zaman içinde birbirlerini izlemeleri ve yapılaş sıraları gibi sorunlar olarak betimlenmektedir [6].

Eylemlerin, alt eylemlerin birbirleri ile olan ba- ğıntıları ilişkiler açısından önem kazanmaktadır.

3.1.3. Ekipman Özellikleri

Ekipman Özelliği, mekan boyutlarının ve alan kulla- nımının yani ekipman alanı oranı ile mekan alanı arasın- daki oranın dengesi açısından ekipman yoğunluğunun be - lirlenmesinde önem kazanmaktadır. Bir mekanda kullanılan araçlar kullanıcıya ve yapılan eyleme bağlı olacağından ekipman (araç) alanı da kullanıcı sayısı ve eylemlere bağlı olarak değişmektedir [5]. Bu bağlamda ekipman yoğunluğu açısından ekipmanın

- o Boyutları,
- o Sayıları ve
- o Cinsleri (nitelikleri)

belirleyici öğelerdir [18].

Ekipmanın boyutları, ekipmanın mekanda kapladığı alanın belirlenmesiyle birlikte, yüksekliği de üçüncü büyüta hacmin ve bu hacmin mekan hacmi içinde doluluğu ifade etmesi bakımından dikkate alınmalıdır. Ekipman yüksekliği mekan boyutlarının algılanmasını ve mekanın biçimlenişini doğrudan etkilemesi mekanın boyutsal performansı açısından çok önemli yer tutmaktadır.

Ekipman cinsi, kullanımı ve hizmet ettiği eylemler çerçevesinde anlam kazanmaktadır. Aynı eyleme hizmet eden farklı cinsteki ekipmanlar bulunmakla birlikte, ayrı ayrı eylemlere değişik zaman dilimleri içinde hizmet eden ekipmanlar da söz konusudur.

Çok amaçlı kullanım açısından; eylem yoğunluğu ekipman sayısını oluşturması nedeniyle belirleyici bir unsur olarak görülmektedir.

Ekipmanın cinsi ayrıca mekanın kullanımı ve düzenini belirlediğinden [18] mekanın biçimi ve boyutları üzerinde eylemsel içeriğin bir aracı olarak biçimlendirici ve boyutlandırıcı unsur olmamaktadır.

Mekan boyutlarının üzerine doğrudan etkileri açısından, ekipman, boyutları, sayısı, cinsi boyutsal performansa etki eden unsurlar olarak çalışma kapsamına alınmıştır.

3.1.4. Çevre Özellikleri

Kullanıcının değişik amaçlarına, eylemlerine ve en etkin bir şekilde bu eylemleri yerine getirebilmesi için gereken koşullara yani kullanıcı ihtiyaçlarına uygun olarak oluşturulan fiziksel form, gerçekleştirdiği mekansal, fiziksel, psiko-sosyal gibi boyutlarda bir takım özellikler kazanmaktadır.

Yapma iç mekanın özellikleri iki temel grupta ele

alınmaktadır. Eylemlerin yapılabilmesini sağlayacak yani kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayarak mekansal ortamı hazırlayan fiziksel formun oluşumunu, ayakta durmasını sağlayan yapı sistemi ve bu sistemi sınırlandırarak tanımladığı mekanın, fiziksel ve psiko-sosyal özelliklerinin oluşturduğu iç mekan (çevre) sistemidir.

İç mekan sistem elemanları denilebilecek özellik - leri, mekanın boyutları (en, boy, yükseklik), alanı, geometrileriyle birlikte fiziksel özellikler olan iklimatik (ısı, nem vd) görsel, sağlık, işitsel ve emniyete ilişkin özelliklerdir. Mekanın estetik yönden algısal özellikleri, ışık-gölge (boşluk-doluluk oranları, vs.) renk, tekstür, boyutsal proporsiyon öğelerinin kullanımıyla insanda uyandırdığı duygular ile insan psikolojisine etkisi, bir takım imgelerin mekanda özdeşleştirilmesi sonucu mekanın simgesel öğe olarak kullanılması (zenginlik, güç, statü vs.) ve bir alt açılımda içerilen öğe olarak sembolleştirme unsurlarının bulunması; kültürlere bağlı olarak değişik mahremiyet anlayış ve düzeyleri, eylemlerin değişik şekillerde yapılması neticesiyle davranışsal farklılıkların etkisi; mekanın psiko-sosyal özellikleri çerçevesinde yer almaktadır.

Ayrıca sınıflandırma içinde yer alan gruplar veya grupları oluşturan özellikler arasında da bir etkileşim vardır. Fiziksel çevre özelliklerinden olan görsel, işitsel özelliklerle mahremiyete ilişkin özellikler arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Mekanın aydınlatma düzeyi kullanıcılar üzerinde etkili olmakta, mahremiyet düzeyini belirlemektedir. İşitsel özellikler mekanlar arası ses iletimi, mekan büyüklüğüne bağlı olarak ses düzeyi açısından mahremiyeti etkileyen diğer bir unsur olmaktadır.

Bu etkileşimler doğrultusunda mekanın özelliklerini aşağıdaki gibi sınıflamak mümkün olmaktadır;

- o Fiziksel çevre (iç mekan)
 - . Isısal
 - . Görsel
 - . İşitsel (Akustik, ses izolasyonu vb.)
 - . Emniyete ilişkin.
- o Mekansal çevre (iç mekan)
 - . Boyutsal özellikler
 - Boyutların (en,boy,yükseklik) oranı
 - Alan
 - Hacim
 - . Biçimsel (geometrik) özellikler
 - . Bölümler arası mekansal ilişki
- o Psiko-sosyal (iç mekan)
 - . Mahremiyete ilişkin
 - . Esneklik, uyuma ilişkin
 - . Estetik
 - Form
 - Renk
 - Tekstür
 - . Sosyolojik özellikler (simgesel)
- o Ekonomik yapısı ile çevre
 - . Dayanıklılık özelliği (bakım, yangın, deprem, vb. etkenlere karşı)
 - . Diğer özelliği.

Yukarıda bütün özellikleriyle sınıflandırılarak, ortaya konulan mekan özellikleri ile konu itibariyle mekanın boyutları arasında olası ilişkiler oldukça fazla ve karmaşıktır. Mekan boyutlarının yalnızca gereksinmelerden kaynaklanmayıp daha geniş anlamda bir takım ihtiyaçları karşılama durumundadır. Bu sebeple söz konusu ilişkiler mekan standartı açısından diğer bir boyut olarak belli bir gereksinme ve ihtiyaçlar düzeyinde ele alınmalıdır.

Mekanın boyutları, mekanın ısıtılması; içerdği m³ hava, aydınlatma düzeyi, akustiği, yüzeylerinin renkleri, yoğunluk (kalabalıklık-yalnızlık hissi), simgesel (refahlık vb) özellikler vb. ile ilgilidir ve bunlar gibi faktörlerle belirlemektedir. Yukarıdaki örneklerin yalnız bir bölümünü oluşturduğu mekanın özellikleri arasındaki etkileşim ağı oldukça yoğundur. Bu yüzden özellikler arasında soyutlama yapılması gerekli görülmektedir. Neticede boyutsal performansın belirlenmesinde mekansal değişken olarak mekanın boyutsal özellikleri yeterli görülmüştür.

3.2. ETKENLER ARASI İLİŞKİLER

Mekanın biçimlenişi ve boyutlanması çalışma kapsamında tanıtılan bir takım etmenlerin etkileşimi sonucu meydana gelmektedir. Tez konu alanı olan boyutsal performansın belirlenmesinde bu etkenlerle birlikte eylemsel içerik büyük önem kazanmaktadır.

Konutta eylemsel içerik olarak; kullanıcı eylemleri; bu eylemlere yardımcı araç ve gereç olarak ekipman; ve özü oluşturması açısından canlı varlık olarak kullanıcı büyük önem kazanmaktadır. Kullanıcılar, pratikte çeşitli amaçlar doğrultusunda belli formların uygulanması sonucu oluşturulan çeşitli tip ve büyüklükteki konutları beğeni ve olanakları dahilinde seçmekte ve yerleşmektedirler.

Kullanıcılar eylemleri ve kullandıkları ekipmanlar ile yerleştikleri mekanın boyutları arasında bir etkileşim ağı oluşturmakta ve bu etkileşimler sonucu o mekanın kullanıcıya bağlı olarak (rölatif) boyutsal performansı belirlemektedir.

Daha önceki bölümlerde boyutsal performansın belirlenmesindeki dört temel unsur olan kullanıcı, eylem,

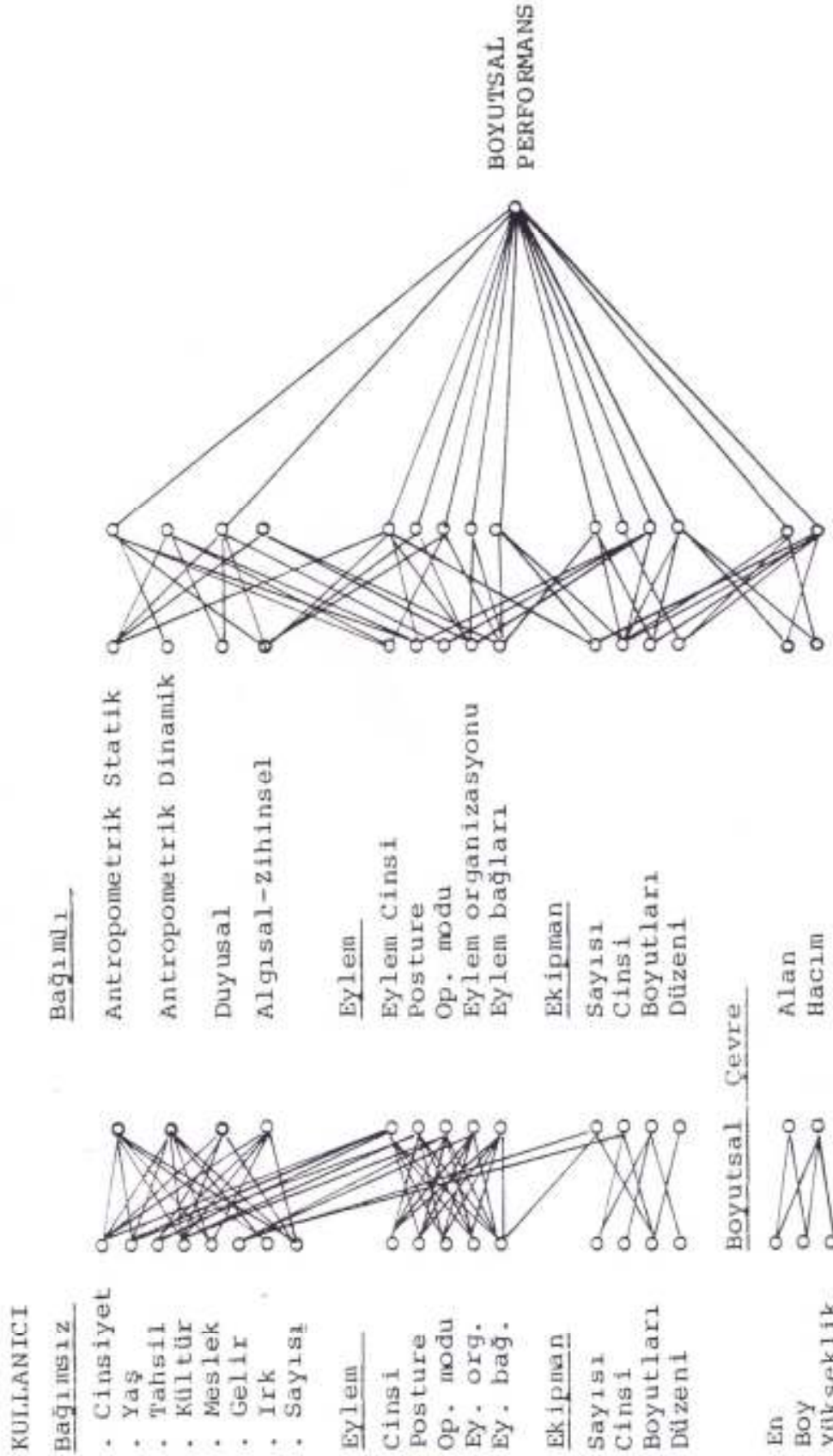
ekipman ve çevrenin özellikleri ve kendi aralarındaki ilişkilere değinilmişti. Bu bölümde ise boyutsal performansın belirlenmesinde birincil etkiye sahip, özelliklerin etkisiyle bu etkilerin, boyutsal performans üzerinde bileşke etkisi yapan direkt unsurlar olarak;

- o Kullanıcının,
Antropometrik (statik, dinamik), duysal, algısal ve zihinsel boyutları,
- o Eylemin,
Cinsi, yapılış biçimi, organizasyonu, bağları, operasyon modu,
- o Ekipmanın,
Sayısı, cinsi, boyutları, düzeni.
- o Çevrenin (Boyutsal),
Alanı ve hacmi

aralarındaki etkileşim ortaya konulmakta ve başlıcaları irdelenmeye çalışılmaktadır.

"İnsanın içinde yer aldığı sistem amacına uygun olarak hareket etmesi sonucunda ortaya koyduğu davranışsal tarz ve tutum" [14] olarak ortaya çıkan, eylem ve bu eylemin gerçekleştirilmesinde yardımcı araç olarak ekipman ile eylemlerin yerine getirilebilmesi için çevrenin sahip olması gereken koşullarını karşılayıcı unsur olarak mekan, çerçevesi içinde karşılıklı etkileşimler, kullanıcıdan mekana kadar uzanan hiyerarşi içinde önemli yer tutmakta, hareketin mafsalsal noktası oluşturmaktadırlar.

Daha önce belirtildiği gibi değişken sayılarının fazla olması ve etkileşimlerin yoğunluğu nedeniyle değişkenler arasındaki ilişkiler Şekil 3.2.'deki gibi bir etkileşimler ağı şeklinde ortaya konulmuş ve bunların arasından bütünü temsil edebilecek en karakteristik ve ilişki bağı en kuvvetli

Şekil 3.2. Etkenler Arası İlişkiler Ağı

olan birkaçı örnekleme ile yetiştirilerek, etkileşimlerin tek tek açıklanması yerine, ilişkiler ağının ortaya konulmasındaki temel düşünce tarzının açıklanmasına çalışılmıştır.

Şeklin incelenmesinden de görülebileceği gibi; kullanıcı eylemleri, kullanıcının bağımlı ve bağımsız özel - liklerinden etkilenmekte ve bu etkileşim sonucu, ekipman özellikleri bağımlı değişkenlerle birlikte belirleyici rol oynamaktadır. Kullanıcı özelliklerinden tahsil, kültür ile kuvvetli ilişki içinde olan eylemin yapılış biçimi (posture), yerde yemek yeme, masada yemek yeme, Japonlarda oturma alışkanlığı ile köylerde sedirde, şehirlerde koltuk ve kanepeden oluşan oturma düzeninde oturma gibi tahsil ve kültüre dayalı eylemin yapılışına etki eden farklılıklar, kullanılan ekipmana da etki etmektedir. Kullanılan ekipmanların sayısını, cinsini, düzenini ve boyutlarını belirlemekte; aynı zamanda, kültüre bağlı olarak statik ve dinamik antropometrik boyutlarda da kullanılacak ekipmanların boyutlarını etkilemektedir. Söz konusu kültür-eylemin yapılış biçimi ilişkisi doğrultusunda, ekipmanın sayısı, cinsi, davranış kalıbı ile dinamik antropometrik boyutlarla ekipman düzeni; statik antropometrik boyutlar çerçevesinde ekipman boyutları; eylem alanı ve hacmini belirlemektedir.

Bu alan ve hacim eylemin yer aldığı mekanın alan ve hacmi ile etkileşim içinde bulunmaktadır.

3.3. BÖLÜMÜN SONUÇLARI

Bölüm içinde yer alan analizlerden de görüldüğü gibi insan-çevre etkileşimi ve bu etkileşim sonucu beliren mekansal performans dahilinde boyutsal performansı etkileyen faktörler olarak kullanıcı, eylem, ekipman ve çevre özellikleri tez sistem bileşenlerini oluşturmaktadır.

Bu etkenler arasında kullanıcı özellikleri, etkileri; bu etkileri ekipmana yansıtmaları ve çevre ile direkt etkileşimi açısından önemli bir mafsıl noktası oluşturmaktadır.

Etkenler arası etkileşim boyutsal performansı mekanın kullanımına bağlı olarak kullanım farklarının belirlenmesi ve mekanın değerlendirilmesi olmak üzere iki açıdan ele alınmaktadır.

Benzer nitelikteki özelliklerin, belli bir ölçüt oluşturarak mekanın, bu ölçüt paralelinde belirlenmiş röper noktasına göre rölatif olarak değerinin saptanması ve bu değer in göreceli olsa da taşıdığı gerçek değeri yansıtabilmesi ve bir sonraki bölümün konusuna girdi teşkil ederek çalışma alanının belirlenebilmesi açısından önemlidir.

Bu amaçla bu bölümde sistem bileşenleri olarak beliren kullanıcı, eylem, ekipman, çevre özelliklerinden hangilerinin etkin olduklarının saptanarak bir sonraki bölümde yer alacak alan çalışmasında veri toplama alanlarının somutlaştırılmasına çalışılmıştır.

BÖLÜM 4. ALAN ÇALIŞMASI

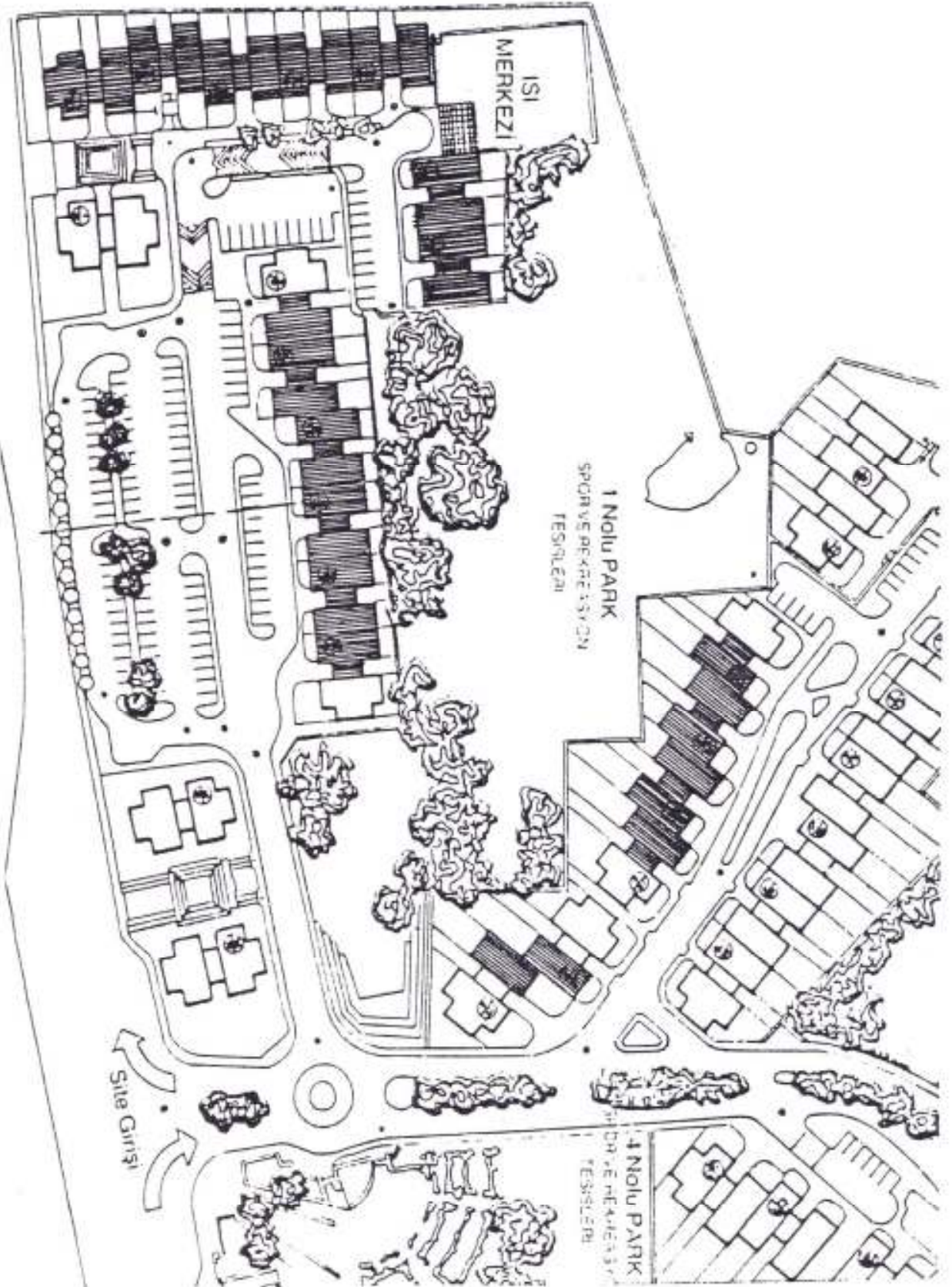
Bu çalışmanın üçüncü bölümünde geliştirilmeye çalışılan teorik kurgunun test edilebilmesi ve Türkiye'de üretilen toplu konut yaşam çevrelerinin boyutsal performanslarının değerlendirilmesi yolu ile analizi sürecinde karşılaşılabilecek sorunları belirlemek üzere İstanbul'da belli bir kültür ve gelir grubu için yapılan konutlarda bir alan çalışmasının gerçekleştirilmesine çalışılmıştır.

4.1. ALAN ÇALIŞMASININ KAPSAMININ BELİRLENMESİ

Alan çalışmasının metodolojisi sorunlarının başında; bilginin kimden ve hangi kapsamda toplanacağını belirlemede uygulanabilecek ilk adım fiziksel ölçek skalasında sınırlamaya gidilmesi yani denek alanının seçilmesidir. İkinci adım ise hangi örnekleme metodu ile denek alanının hangi oranda ve nasıl inceleneceğidir [19].

4.1.1. Örnekleme Alanının Belirlenmesi

Araştırmanın Örnekleme Alanı olarak İstanbul Göztepe-Soyak Toplu Konut Sitesi seçilmiştir. Bu belirlemede; sitenin belli bir kültür ve gelir grubuna hitap etmesi; yaşam kültüründe çok büyük ve radikal farklılıklar göstermeyen homojen bir kullanıcı yapısına sahip olmasının yanı sıra, kültür-davranış-mekan etkileşimine dayalı bir tasarım iddiası taşıması etken olmuştur. Ayrıca çevrenin tek elden, aynı teknoloji ile ve belli bir kalitede üretilmiş olması da istatistikî açıdan olumlu bir faktör olarak değer kazanmıştır. Örnekleme alanını gösteren şema Şekil 4.1'de verilmektedir.

Şekil 4.1. Örneklemeye Alanı

4.1.2. Örnekleme Alanının Niteliksel Özelliklerinin Belirlenmesi

Tez problematiğinin mantıksal bir sonucu olarak örnekleme alanının hangi niteliklerinin belirlenmesi gerektiği daha önceki bölümlerde vurgulanmış ve bu karakteristikler, kullanıcı, eylem, ekipman ve çevre üst başlıkları altında toplanmıştı. Bu nitelikler ve hangi sorgulama yöntemi ile saptanacakları ekte sunulan "Bilgi Toplama Formu"nda gösterilmektedir.

Örnekleme alanının niteliksel özelliklerinin saptanması adımıyla alınan bir diğer belirleyici karar "daire tipi seçimi"dir. Farklı büyüklükteki yaşama mekanlarının yer alacağı bir örnekleme çalışmasında performans değerlendirilmesinin nicelik tabanının değişiyor olması sakıncasını ortadan kaldırmak üzere Soyak sitesinde yalnız "B" tipi daireler örnekleme kapsamına alınmıştır.

4.1.3. Örnekleme Sayısının Belirlenmesi

Bir alan çalışmasında örnekleme sayısı, veri toplama metodları, zaman ve istatistiki geçerlilik gerekleri göz önünde tutularak belirlenir [20]. Gözlem, tesbit, mülakat anket ve bezetişim uygulaması şeklinde düşünülen veri toplama işlemlerinin denek başına 30-45 dakika süreceği tahmin edilerek zaman ve veri toplama metodlarının sınırlamaları nedeniyle örnekleme sayısı 35 olarak belirlenmiştir. Ayrıca 35 sayısı nonparametrik istatistik testlerinde örneğin Kolmogorov-Smirnov testinde 0,23 oranında bir farklılaşma ile 0,05 hassaslık derecesinde sonuçlar verebilmektedir. Bu açıdan da seçilen örnekleme sayısı yeterli görülmektedir.

4.1.4. Örnekleme Metodunun Belirlenmesi

Tez konu alanı ve veri toplama metodu göz önünde tutulduğunda; alan çalışması örnekleme metodu çok kademeli bir örnekleme olarak belirlemektedir. Birinci aşamada

"B" tipi daireler numaralandırılmış; ikinci aşamada ise bu daireler arasında "tesadüfi" (rastgele) örnekleme metodu ile 35 denek belirlenmiştir. Sağlanamayan örnekleme yerine yeniden numara çekerek örnekleme sayısı doldurulmuştur.

4.2. ALAN ARAŞTIRMASI YÖNTEMİNİN BELİRLENMESİ

Bir alan araştırması yöntemi "analiz amacıyla toplanacak verilerin planlı bir biçimi" olarak tanımlanabilir [21]. Problemin tanımını izliyecek aşağıdaki yöntem adımları bu planlı kurguyu tamamlamaktadır.

- o Tez hipotezlerinin belirlenmesi,
- o Veri toplama için uygun tekniklerin seçimi,
- o Örnekleme süreci,
- o Çalışma,
- o Veri toplama çalışması,
- o Veri işleme, kottlama
- o İstatistikî analizler,
- o Sonuçların çıkartılması-hipotezlerin sınanması [22].

Bu sistematik yaklaşıma uygun olarak alan çalışmasında uygulanan yöntem adımları kısaca şöyle özetlenebilir.

4.2.1. Tez Hipotezlerinin Belirlenmesi

Alan çalışması ile irdelenmek istenen tez hipotezleri:

- o Yaşama mekanında boyutsal gereksinimler veya başka

bir deyişle boyutsal tatmin ile kullanıcı sayısı, kültür düzeyi, eylem sayısı, eylem sıklığı, ekipman sayısı, ekipman oranı gibi karakteristikler arasında ilişki olması;

- o Farklı orijinden gelen kullanıcıların aynı mekanı farklı değerlendirmesi,
- o Mevcut çevre örüntülerinin örneğin ekipman alanı oranlarının, ideal çevre imajlarını ve tercihlerini etkilemesi;
- o Ekipman, ekipman alanı, ekipman düzeni, eylem, eylem alanı, eylem organizasyonu ve yaşama çevresinin boyutsal özelliklerine ilişkin tercihlerin mevcut yaşama mekanının boyutsal performansına bağlı olarak değişmesi

şeklinde özetlenebilir.

4.2.2. Uygun Veri Toplama Tekniklerinin Seçimi

Toplanacak verinin türü ve niteliğine bağlı olarak çeşitli veri toplama teknikleri geliştirilmiştir. Deney, gözlem, mülakat, anket, tesbit, dökümantasyon ve benzetişim teknikleri olarak gruplanabilecek bu tekniklerden uygun olanların seçilmesi veri karakteristikleri ile tekniklerin kıyaslamasına dayanmaktadır. Böyle bir irdeleme ile ortaya konulan integre veri toplama teknikleri bütünü şekil 4.2.de verilmektedir.

4.2.3. Örnekleme İşlemi

Örnekleme işlemine ilişkin ayrıntılı bilgi bölüm 4.1'de verilmiştir.

	MEVCUT															
	ÇEVRE	EKİPMAN			EYLEM		KULLANICI									
		EN	BOY	YÜK.	BİÇİM	BOYUTLARI	SAVİSİ	CİNSİ	TİPİ	SİKLİĞİ	DOĞ.Y.	YAŞI	SAVİSİ	TAHSİL	EKON. YAPISI	TERCİHLERİ
Data																
Teknik																
GÖZLEM																
ANKET																
TESBİT																
SİMÜLASYON																
DÖKÜMANTASYON																

Şekil 4.2. İntegre Veri Toplama Teknikleri

4.2.4. Ön Çalışma

Alan çalışmasının konsept ve araçlarını test etmek amacıyla 5 aile üzerinde bir ön çalışma yapılmış ve gözlenen bazı hususlar alan çalışması için revize edilmiştir.

4.2.5. Veri Toplama Çalışması

Yapılan irdeleme, analiz ve ön çalışmalar sonunda geliştirilen Bilgi Toplama Formu ile, gözlem, tesbit, mülakat, anket, benzetişim tekniklerinin uygulanmasını kapsayan veri toplama çalışmaları Temmuz - Ağustos - Eylül 1989 aylarında Göztepe Soyak sitesinde sürdürülerek 35 örnekleme sayısına ilişkin data elde edilmiştir.

4.2.6 Veri İşleme ve İstatistikî Analiz Çalışmaları

Toplanan veriler, soru numaralarına göre kodlanıp işlenmiş ve her soru için sıklık sayısı ve oranı analizleri yapılarak sonuçlar histogramlarla ifadelendirilmeye çalışılmıştır.

Ayrıca çapraz tablolar aracılığı ile tez hipotezlerinin sınanması için χ^2 ve T korelasyon testleri ile istatistikî geçerlilikleri kontrol edilmiştir. Bu testler ile yorumları bölüm 4.5.de yer almaktadır.

4.3. UYGULAMA

Örnekleme alanı daha önce "alan çalışmasının kapsamının belirlenmesi" kısmında belirlendiği ve belirtildiği üzere İstanbul Göztepe-Soyak Toplu Konut yerleşmesinde, niceliksel tabanın değişmemesi açısından yalnız "B" tipi dairelerde 35 denek üzerinde yapılmış ve bu 35 denek diğer denekler arasından rastgele seçilmiştir.

Toplanacak veri türü ve niteliğine göre çeşitli veri toplama tekniklerinin geliştirilerek uygulandığı veri toplama çalışmasında toplanan veriler, şöyle gruplanmaktadır.

4.3.1. Kullanıcı Özelliklerinin Tespiti

Kullanıcı Özellikleri tespiti için büyük bir bölümü, aile içindeki kültür ve yaşama tarzını şekillendirmesi; sürdürmesi açısından ailenin diğer fertleriyle birlikte daha çok ebeveyne dönük yapılmıştır.

Bu yaklaşım çerçevesinde kökenleri hakkında veri sahibi olmak amacıyla doğum yerlerinin İstanbul olup olmadığı sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 4.1'de toplanmıştır.

Tablo 4.1. Doğum Yeri

	İstanbul	İstanbul Dışı	Toplam
Hane Halkı Reisi Sayısı	15	18	33
%	45,45	54,54	100

Bu sorunun cevabı doğrultusunda İstanbul dışı doğumlu olanlara yöneltilen kaç yıl önce İstanbul'a yerleştikleri sorusuna alınan cevaplar ise,

Tablo 4.2. İstanbul'a Yerleşme Süresi

Yıl Kişi %	20	16-20	11-15	6-10	3 - 5	1-2	1	Belirsiz	Σ
Aile	2	6	3	4	1		2		18
%	11.11	33.33	16.66	22.22	5.55		11.11		100

şeklindedir. Bu iki tablodan da görüldüğü gibi kullanıcıların yarıya yakını İstanbul doğumlu, diğer yarısının % 85 gibi büyük bir kısmı ise on yıl ve daha uzun sürelerden beri İstanbul'da yaşamaktadır.

Kullanıcıların sosyo-ekonomik yapıları çerçevesinde ekonomik durumları hakkında fikir verebilecek bir kıstas

olarak mülkiyet durumları ile kiracı olanların ödedikleri aylık kira bedelleri dilimler halinde belirlenmiştir.

Tablo 4.3. Mülkiyet Durumu

	Ev Sahibi	Kiracı	Σ
Aile	16	17	33
%	48.48	51.51	100

Kira ödeyen hane halkının ödedikleri kira miktarı dilimlerine göre dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.4. Ödenen Kira Miktarı

100.000 TL.	<2	2.1-4	4.1-6	6.1-8	8.1-10	Σ
Hane sayısı	-	10	7	-	-	17
%		58.2	41.2			100

Tabloda iki dilim üzerinde yayılmış olarak görülen kira miktarları genelde 400.000 TL. civarında yoğunlaşmaktadır. Bayan ve erkekseneklerin % 94'ü orta ve yüksek okul mezunu olmalarına karşın erkek deneklerin lise ve yüksek okul mezunu olma oranı bayanlara oranla daha fazla olmakla birlikte her iki kesim için de bu oranlar ülke ortalamasına göre oldukça yüksektir. Belirlenen sonuçlar şöyledir.

Tablo 4.5. Tahsil Durum

	İlk	Orta	Lise	Yüksek	Σ
Bay	2	4	8	19	33
%	6.06	12.12	24.24	57.57	100
Bayan	2	9	12	10	33
%	6.06	27.27	36.36	30.30	100

Hane halkı büyüklüğünün 35 denek üzerindeki dağılımı aşağıdaki tablodan görüldüğü gibi 1-2 ve 3-4 kişilik çekirdek aile dilimlerinde yoğunlaşmaktadır. Bu

dilimlerdeki denek sayısı bütünün % 87.9'unu oluşturmaktadır.

Tablo 4.6. Hane Halkı Sayısı

H.H. H. Sayısı	1 - 2	3 - 4	5 - 6	6	Σ	%
Hane Sayısı	10	19	4	-	33	-
%	30.30	57.57	12.12	-	-	100

Deneklerin yaşları ise genç ve orta kuşaklarda toplanmaktadır. 21 ile 40 yaş kuşağında bulunan erkeklerin % 67.85'ini oluşturan bu oran bayanlarda % 85.7'lere yükselmektedir.

Tablo 4.7. Kullanıcıların Yaşları

Yaş Cinsiyet	20-20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	Σ
Bay	-	-	8	5	6	4	2	3	28
%			28.57	17.85	21.42	14.28	7.14	10.71	100
Bayan	-	5	9	2	8	2	-	2	28
%		17.85	32.14	7.14	28.57	7.14	-	7.14	100

Soyak-Göztepe sitesi yeni bir yerleşme olduğundan bütün denekler konutları 1-2 yıldan beri kullanmaktadır.

3.2. Konut ve Yaşama Mekanının Özellikleri

Soyak-Göztepe, toplu konut yerleşmesinde A ve B olmak üzere iki tip konut bulunmakta ve bu tiplerin değişik atlarda çıkma ve geri çekmelerle, B/1 Zemin, B/2 Portal, /3 Normal A-B/4 Üst, A/5 Zemin, A/6 Portal, A/7 Normal at olarak çeşitlemeleri yapılmaktadır. Bu çeşitlemeler eticesinde tasarımın genel çizgi ve prensipleri değişmekte, oda sayıları ile alan artmakta veya azalmaktadır. p ve çeşitlemelere ilişkin planlar Ek-A'da verilmektedir.

4.3.3. Yaşama Mekanlarında Yer Alan Eylemler ve Özellikleri

Boyutsal ihtiyaçları belirlemesi, boyutsal performansa etkisi ve özellikle eylem organizasyonu çerçevesinde yaşama mekanında yer alan eylem tip ve sayısı büyük önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda oluşturulan ve yöneltilen sorularla elde edilen veriler Tablo 4.8'de görüldüğü gibi şekillenmektedir.

Tablo 4.8. Yaşama Mekanlarında Yer Alan Eylemlerin Tip ve Sayıları

	Oturma	Dinlenme	Misafir	Yemek Yeme	TV İzleme	Müzik Din.	Kitap Okuma	Ders Çalış.	Yat.	İba.
Hane Sayısı	26	20	29	20	27	29	9	5	3	2
%	78.78	60.60	87.87	60.60	81.81	87.87	27.27	15.15	9.09	6.06

Tablo 4.8'den de görüldüğü gibi deneklerden % 78.8'i bu mekanda oturmakta diğer % 21.2 'lik kesim yan taraf-taki odayı günlük oturma amacıyla kullanmaktadır.

Diğer önemli bir faktör olarak eylem sıklığını belirlemek amacıyla, yaşama mekanlarında yer alan, bu açıdan önemli bazı eylemler sınanmış, kalabalıklık açısından misafir kabul etme alışkanlığı deneklerin % 57'sinde haftada 1-2 defa olarak tespit edilmiştir.

Bu yaklaşım çerçevesinde yemek yeme sıklığı ve kullanılan mekanlarda çok önemli rol oynaması sebebiyle denek yaşama mekanlarında belirlenmiştir.

Tablo 4.9. Misafir Kabul Etme Sıklığı

(Haftada	1 - 2	3 - 4	5 - 6	6	Σ
Hane Sayısı	19	9	4	1	33
%	57	27	12	3	100

Tablo 4.10. Yemek Yeme Yeri ve Sıklığı

	Sabah	%	Öğle	%	Akşam	%
Mutfak	29	87.87	19	57.57	13	39.39
Yaşama Mekanı	4	12.12	10	30.30	20	60.60
Dışarıda	-		4	12.12	-	
Σ %		100		100		100
Σ	33		33		33	

Tablodaki dağılımdan da görüldüğü gibi deneklerin % 88 gibi büyük bir bölümü sabah kahvaltılarını mutfakta yapmayı, akşam yemeklerini ise % 61 gibi bir yüzdeyle yaşama mekanında yemeyi tercih etmektedirler. Öğlen yemeğinde belirli bir üstünlük olmamakla beraber % 12 gibi kesim evde yemek yememektedir.

4.3.4. Yaşama Mekanlarında Yer Alan Ekipmanlar

Yaşama mekanlarında gözleme dayalı olarak kullanılan ekipmanların yalnız cinsi, sayısı ve boyutları tespit edilmekle yetinilmeyip mekan içindeki düzenleri de belirlenmiştir.

Bu belirleme neticesinde deneklerin kullandığı ekipmanların dağılımları aşağıdaki gibi olmaktadır.

Tabloda gösterilen ekipmanlar dışında bir yaşama mekanında amerikan bar, diğer bir yaşama mekanında ise divan kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Tablo 4.11. Kullanılan Ekipman Cins ve Sayıları

	Kanepe	2'li Koltuk	Koltuk	Sehpa	TV Sehpa	Masa	Sandalye	Büfe	Bunların d.
Ekipman Sayısı	27	23	30	28	12	31	31	30	2
%	87	74.2	96.7	90.3	38.7	100	100	96.7	6.5

Ekipman düzeninin tespiti; yaşama mekanı muhtemel işlev alanları dikkate alınarak bölgelere ayrılan şablo - nun kullanımı aracılığıyla, bu bölgelerde yer alan ekip - man cinsi ve yerleşim düzenlerinin tespiti ile gerçekleştirilmiştir.

Ekipman cinsi, sayısı, yerleşim düzeninin tespiti aynı zamanda mekan kullanım biçimini ve eylem organizasyonunu belirlemesi açısından önemli noktalardan birini oluşturmaktadır.

Elde edilen veriler sonucunda, 1 ve 2 nolu bölgeler için belirgin kullanım amaçları belirlenmiştir. 1 nolu bölge % 91 oranıyla yemek yeme eylemine, 2 nolu bölge % 97 oranıyla oturma ana eylemi dahilindeki eylemler için kullanılmaktadır.

Tablo 4.12. Alanların İşlevsel Tespiti/Ekipmanların Mekan İçindeki Dağılımı

	1	%	2	%	3	%	4	%
Yemek Masası	30	90,90	1	3.03			1	3.03
Oturma Grubu Koltuk	2	6.06	32	96,96	2	6.06	5	15.15
Kanape 2'li kol.					16	48.48		
Kütüphane Ame.Bar TV					5	15.15	1	3.03
Çiçeklik							11	33.33
Ayrı Ufak Otur.Gr.					2	6.06	13	39.39
Diğer Mek.Ek					5	15.15		
Boş	1	3.03			3	9.09	2	6.06
	33	100	33	100	33	100	33	100

Tablodan da görüldüğü gibi, yaşama mekanlarının yalnız 3 nolu bölgelerinde değişiklik yapılarak bu alan ya bitişik yatak odasına katılmış ya da bölücü duvar kaldırılarak yatak odası yaşama mekanıyla bütünleştirilmiştir.

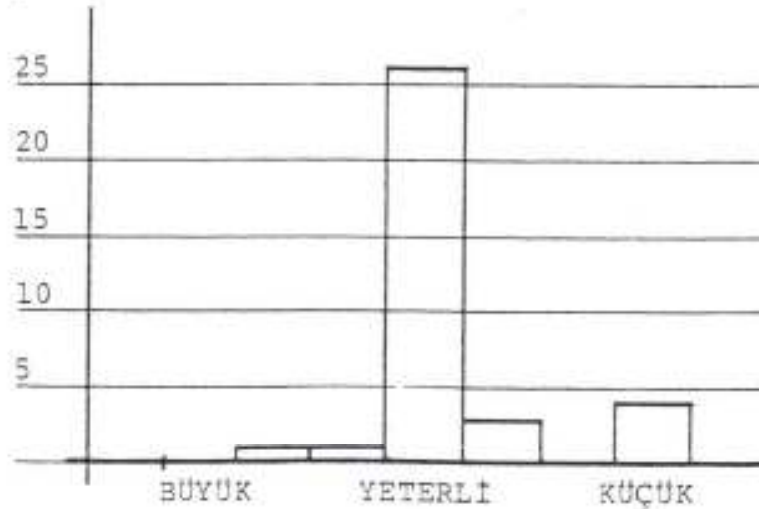
Yaşama mekanlarındaki mevcut ekipmanların toplam alanları ile bu alanların yaşama mekanının alanına oranları ve deneklerin dağılımı ise aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo. 4.13. Mevcut Ekipman Alanları

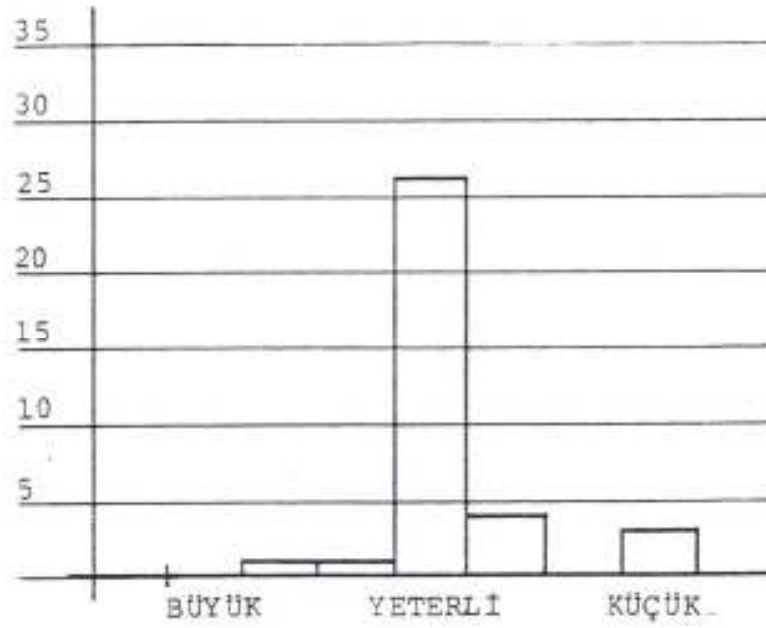
$\frac{\text{Ekip. Alanı}}{\text{Mekan Ala.}} : 100$	19	22.2	25.4	28.6	31.75	34.9	38	41.25	
Mevcut Ek. Alanı m ²	<6-6	7-7.99	8	9	10	11	12	13-13	Σ
Denek Sayısı	1	2	6	11	5	4	-	2	31
%	3.22	6.44	19.35	35.48	16.12	12.9	-	6.44	100

4.3.5. Kullanıcıların Değerlendirme ve Tercihleri

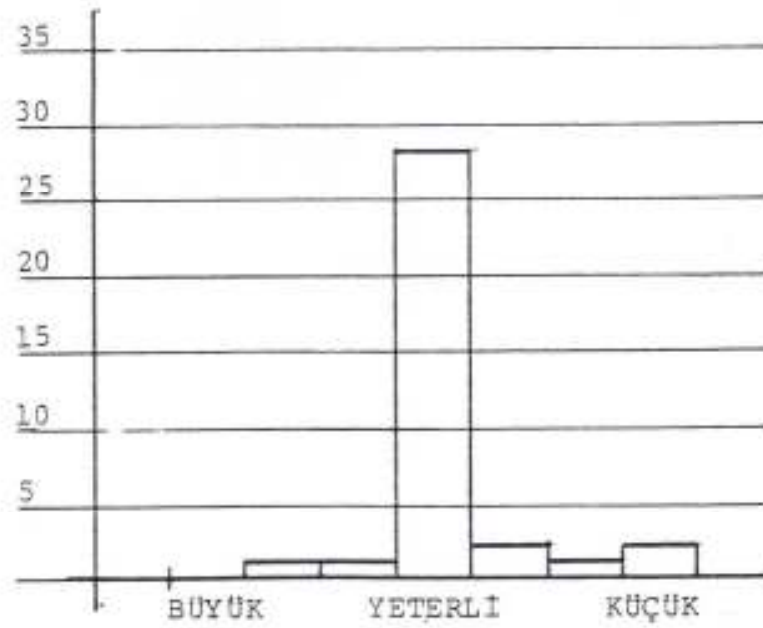
Deneklerle görüşme sırasında içinde bulundukları yaşama mekanına ilişkin boyutları, alanı vd. hakkında görüşleri thrustone skalaları yardımıyla alınmış ve aşağıdaki şekillerde görülebileceği gibi histogramlarla ifade edilmiştir.

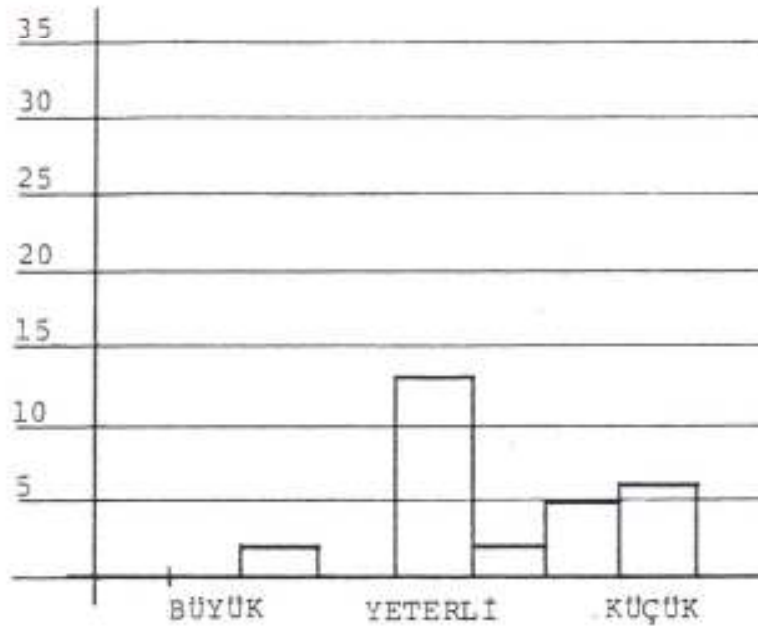
Şekil 4.4. Mekanın Eni Hakkında Kullanıcı Öznel Değerlendirmesi

Şekil 4.5. Mekanın Boyu Hakkında Kullanıcı Öznel Değerlendirmesi

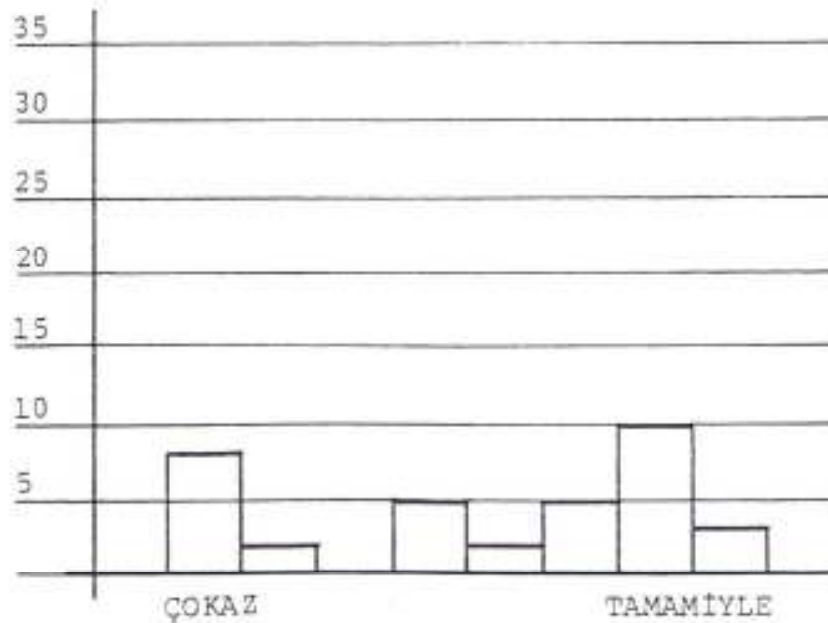

Şekil 4.6. Mekanın Yüksekliği Hakkında Kullanıcı Değerlendirmesi

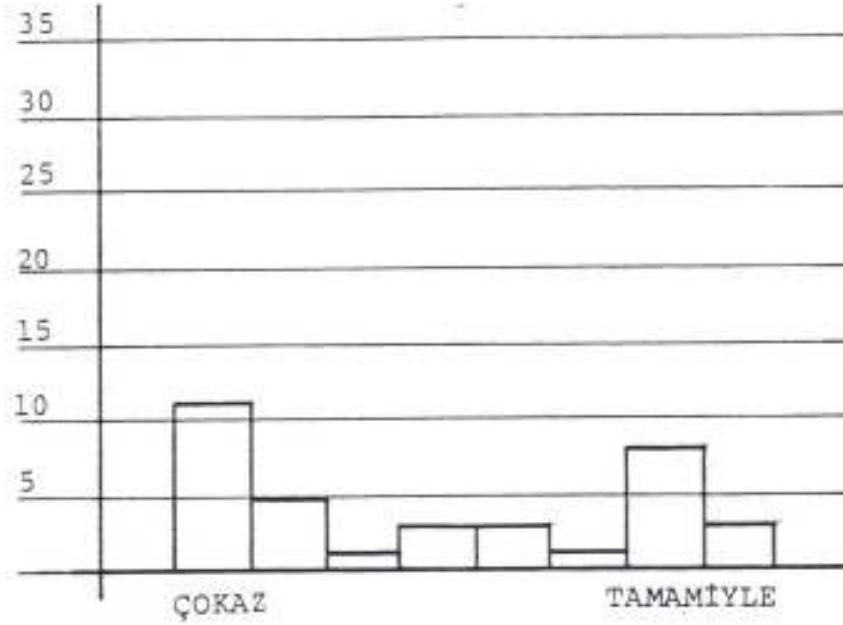
Şekil 4.7. Mekan Alanı Hakkında Kullanıcı Değerlendirmesi

Deneklere yöneltilen 13 "Mekanın bu biçimi şimdiki ihtiyacınıza cevap verebiliyor mu?" sorusuna alınan yanıt Şekil 4.8'de gösterilmiştir.

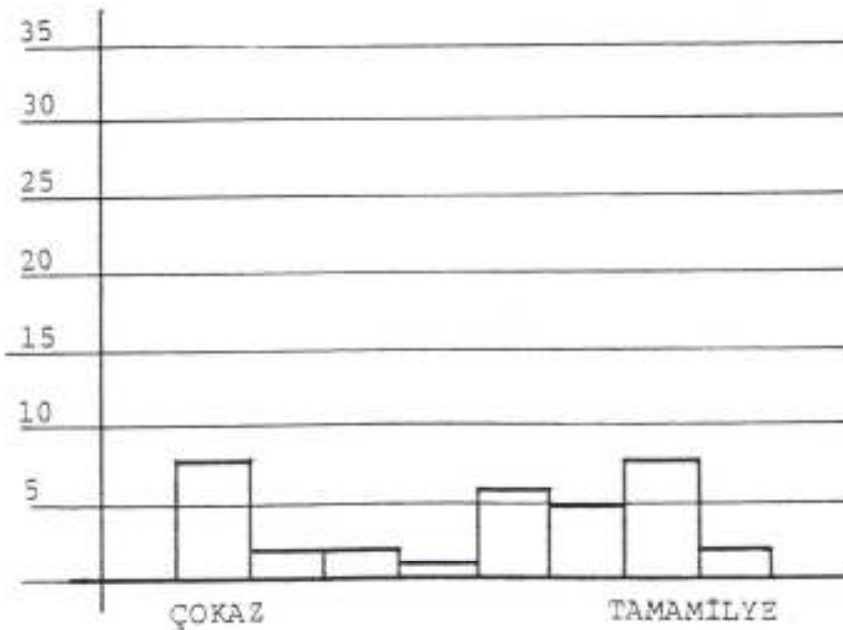
Şekil 4.8. Mekanın Biçimsel Performansına İlişkin Kullanıcı Değerlendirmesi

Daha farklı düzene imkan tanıyor mu? şeklindeki soruya alınan yanıt ise aşağıdaki gibidir.

Şekil 4.9. Mekanın Farklı Kullanımlara Olanak Vermesine İlişkin Kullanıcı Değerlendirmesi

Görüşme sırasında 15. soru olarak, şu andaki fonksiyonların ihtiyaçlarına cevap verip vermediği sorulmuş ve alınan yanıtlar Şekil 4.10'da ifade edilmiştir.

Şekil 4.10. Mekanın Fonksiyonel Performansına İlişkin Kullanıcı Değerlendirmesi

Bu sorular sonrasında deneklere simülasyon çalışması uygulanmış; bu çalışma çerçevesinde kullanmakta oldukları ekipman ve yaşama mekanlarından tamamen bağımsız istedikleri ekipmanların cinsleri, sayıları saptanmış ve bu ekipmanlarla bir düzenleme yapmaları istenmiştir. Bu düzenleme doğrultusunda eylem organizasyonları ile eylem alanlarına bağlı olarak talep edilen mekan alanlarının belirlenmesine çalışılmıştır.

Bu çalışmalar doğrultusunda istenilen ekipmanlar,

Tablo 4.14. Yaşama Mekanında İstenen Ekipmanlar

	Kan.	2.Kol.	Kol.	Sedir	Sehpa	TV.Seh.	Masa	Sand.	Büfe	Başka
Ekip. Sayı	30	29	31	2	30	18	33	33	32	-
%	90.9	87.87	93.93	6.06	90.9	54.54	100	100	96,96	

olarak saptanmış, düzenleme sonucunda eylem alanları doğrultusunda belirlenmeye çalışılan talep edilen yaşama mekanı alanı ise,

Tablo 4.15. Talep Edilen Yaşama Mekanı Alanı

Talep Edilen alan m2	20-25.9	26-30.9	31-35.9	36-40.9	41-45.9	46-50.9	51-51.9	Σ
Denek Sayısı	2	6	7	10	6	-	2	33
%	6.06	18.18	21.21	30.3	18.18		6.06	100

şeklinde belirlenmiştir. 33 deneğin talep ettikleri alan ortalaması 37 m², şimdiki yaşama mekanları ise 31.5 m²'dir.

$$\Delta S = 37 - 31,5 = 5,5 \text{ m}^2$$

Deneklerin % 72.7 sini oluşturan 24 denek 31,5 m² üzerinde geri kalan 27,3'lük dilimi oluşturan 9 denek 31.5 m²'nin altında alan talebinde bulunmuşlardır.

4.3.6. Örnekleme Sonucu Elde Edilen Verilerin Yorumu

Elde edilen veriler arasındaki bazı karşılıklı ilişkileri, daha önceki bölümlerde beliren ve saptanan hipotezler doğrultusunda ortaya koyarak ifade edebilmek amacıyla çapraz tablolar aracılığına başvurulmuş, tez hipotezlerinin sıranması için χ^2 ve T testleriyle istatistiksel geçerlilikleri kontrol edilmiştir.

İlk olarak hane halkı sayısı ile, alansal memnuniyet arasındaki ilişki irdelenmiş ve bu iki değişken için çapraz tablo hazırlanmıştır (Tablo 4.16).

Tablo 4.16. Hane Halkı / Alan Memnuniyeti

H.H ALAN	1 - 2	3 - 4	5 - 6	6	Σ	%
K	3	6	1	-	10	30.30
Y	7	11	3	-	21	63.63
B	-	2	-	-	2	6.06
Σ	10	19	4	-	33	-
%	30.30	57.57	12.12	-	-	100

Korelasyon katsayıları arasındaki farkın büyüklüğünden değişkenler arasındaki bağın kuvvetli olduğu söylenebilir.

Aynı şekilde mülkiyet ile alan memnuniyeti arasındaki ilişkiye bakıldığında,

Tablo 4.17. Mülkiyet / Alan Memnuniyeti

Mülkiyet Alan	Ev Sahibi	Kiracı	Σ	%
K	8	2	10	30.30
Y	8	13	21	63.63
B	1	1	2	6.06
Σ	17	16	33	-
%	51.51	48.58	-	100

Tablo 4.18'de de görüldüğü gibi 8 ev sahibi kullanıcı yaşama mekânını küçük bulmaktadır. Bu sekiz deneğin ise 3 tanesi (1-2) kişilik, 4 tanesi (3-4) kişilik, 1 tanesi (5) kişilik hane halkı büyüklüğüne sahip olduğu gözlenmiştir.

Korelasyon katsayısının değeri 0 ile 1 arasında değiştiğine; $C = 0$ durumu olayların bağımsız olduğu şeklinde yorumlandığına göre ele alınan değişkenler arasında kuvvetli bir ilişki bulunmadığı ifade edilebilir.

Diğer veriler arasındaki ilişkilerin çapraz tablolar aracılığıyla ortaya konulması yeterli bulunmuş ve bu tablolar yardımıyla değişkenler arasındaki ilişkilerin dağılımının ifadesi mümkün olmuştur.

Tablo 4.18. Doğum Yeri / Alan Memnuniyeti

Alan \ Doğum Yeri	İstanbul	İst.dışı	Σ	%
K	4	5	9	27.27
Y	10	12	22	66.66
B	1	1	2	0.06
Σ	15	18	33	-
%	45.45	54.54	-	100

Tablo 4.19 Tahsil (Erkek) / Alan Memnuniyeti

Alan \ Tahsil	İlk	Orta	Lise	Üni.	Σ	%
K		1	3	6	10	30.30
Y	2	3	4	12	21	63.63
B			1	1	2	6.06
Σ	2	4	8	19	33	-
%	6.06	12.12	24.24	57.57	-	100

Tablo 4.20. Tahsil (Bayan) / Alan Memnuniyeti

Tahsil Alan	İlk	Orta	Lise	Uni.		%
K		2	5	3	10	30.30
Y	2	6	7	6	21	63.63
B		1		1	2	6.06
	2	9	12	10	33	-
%	6.06	27.27	36.36	30.30	-	100

Tahsil seviyesinin oldukça yüksek olduğu bu yerleşim alanında denekler, kullanmakta oldukları yaşama mekanlarını tablo da görüleceği gibi ağırlıklı olarak yeterli ve küçük bulmaktadırlar. Bu doğrultuda tahsile orantılı olarak beklentilerin arttığı ve bu artış paralelinde boyutsal performansın etkilendiği görüşü çıkartılmaktadır.

Deneklerin yaşlarına göre alan memnuniyeti de aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 2.21. Kullanıcı Yaşı (Erkek)/Alan Memnuniyeti

Yaş Alan	20-20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-51<	Σ	%
K			1	3	3		2		9	32.14
Y			7	2	2	3		3	17	60.71
B					1	1			2	7.14
Σ			8	5	6	4	2	3	28	-
%			28.57	17.85	21.42	14.28	7.14	10.71	-	100

Tablo 4.22. Kullanıcı Yaşı (Bayan)/Alan Memnuniyeti

Yaş Alan	<20-20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-51<	Σ	%
K		2	2	1	2	2			9	32.14
Y		3	7		5			2	17	60.71
B				1	1				2	7.14
Σ		5	9	2	8	2		2	28	-
%		17.85	32.14	7.14	28.57	7.14	-	7.14	-	100

Simülasyon çalışması neticesinde elde edilmeye çalışılan kullanıcının talep ettiği alanlarla diğer değişkenler arasındaki ilişkiler ve dağılımlar aşağıdaki tablolarda ifade edilmiştir.

Tablo 4.23. Hanehalkı Büyüklüğü/Talep Edilen Alan

Isten. Alan H.H.	20-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-51<	Σ	%
1-2	1	1	1	6	1	-		10	30.30
3-4	1	3	6	3	5	-	1	19	57.57
5-6			1	1	1	-	1	4	12.12
6									
Σ	2	4	8	10	7		2	33	
%	6.06	12.12	24.24	30.30	21.21		6.06	-	100

Tablo 4.24. Tahsil (Erkek)/Talep Edilen Alan

Isten. Alan Tahsil	20.25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-51<	Σ	%
İlk		1			1			2	6.06
Orta		1	1				2	4	12.12
Lise		1	4	1	2			8	24.24
Üni.	2	1	3	9	4			19	57.57
Σ	2	4	8	10	7		2	33	-
%	6.06	12.12	24.24	30.30	21.21	-	6.06	-	100

Tablo 4.25. Tahsil (Bayan)/Talep Edilen Alan

\Isten. Alan Tahsil	20-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-51<	Σ	%
İlk			1		1			2	6.06
Orta		1	2	2	2		2	9	27.27
Lise	1	2	4	3	2			12	36.36
Üni.	1	1	1	5	2			10	30.30
Σ	2	4	8	10	7		2	33	-
%	6.06	12.12	24.24	30.30	21.21		6.06	-	100

Tablo 4.26. Doğum Yeri/Talep Edilen Alan

\Isten. Alan Doğum yeri	20-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-51<	Σ	%
İst.	2	2	4	5	2			15	6.06
İst.Dış		2	4	5	5		2	18	27.27
Σ	2	4	8	8	10		2	33	36.36
%	6.06	12.12	24.24	30.30	21.21		6.06	-	100

Tablo 4.27. Mevcut Ekipman Alanı/Alan Memnuniyeti

%	19	22.2	25.4	28.6	31.75	34.9	38.1	41.25		
Mevcut Ekip. Alan. Alan	<6-6	7	8	9	10	11	12	13-13<	Σ	%
K			1	3	3	2		1	10	32.25
Y		2	4	9	2	2		1	19	61.29
B	1		1						2	6.44
Σ	1	2	6	11	5	4	-	2	31	-
%	3.22	6.44	19.35	35.48	16.12	12.9	-	6.44	-	100

4.4. BÖLÜMÜN SONUÇLARI

Alan çalışması üçüncü bölümde ortaya konulan teorik kurgunun test edilebilmesi amacıyla yapılmış ve bu test çalışmasının

- o Kapsamı; değerlendirmenin öznel olması ve bu sebeple göreceli olması sebebiyle değerlendirmeye temel teşkil edecek bazı kullanıcı özelliklerinin benzer nitelik göstermesi gerekmektedir. Örneklem alanı bu kriter çerçevesinde belirlenerek, sitenin belli bir kültür ve gelir grubuna hitap etmesi ve yaşam kültüründe çok büyük farklılıklar göstermemesi nedeniyle Göztepe-Soyak Toplu Konut Sitesi seçilmiştir. Daire tipinin seçiminde niceliksel değerlerin değişmemesi açısından tek tipin seçimi etken olmuştur. Örneklem sayısı veri toplama metodlarının sınırlaması nedeniyle 35 olarak belirlenmiştir.
- o Yöntemi, belirleyecek adımlar olarak;
 - . Tez hipotezlerinin belirlenmesi,
 - . Veri toplama için uygun tekniklerin seçimi'dir.

Tez hipotezlerinin belirlenmesi ve uygun tekniklerin seçilerek örneklem alanı olan Göztepe-Soyak Toplu Konut sitesine uygulanması sürecinde yer alan mülakat, anket ve tespit yoluyla elde edilen veriler, çapraz tablolar aracılığı ile tez hipotezlerinin sınanması için istatistik testler yardımıyla geçerlilikleri kontrol edilmiş ve tezin genel yaklaşımı doğrultusunda; etkenler arası ikili ilişkilerde (kullanıcı sayısı - alansal memnuniyet mevcut ekipman alan/alansal memnuniyet, doğum yeri/alansal memnuniyet, vb. gibi) korelasyon bağları aranmıştır..

Bu sonuç, tezin genel yaklaşımı doğrultusunda, boyutsal performansın kullanıcı ve diğer özelliklere bağlı olarak boyutsal memnuniyetin yalnızca kullanıcı sayısına

değil aynı zamanda kullanıcının sosyal yapısına bağlı olarak, statü, tahsil, vd. gibi bir çok etkenlerin altında biçimlendiğinin en somut örneğidir.

BÖLÜM 5. SONUÇLAR

Gerek "Giriş" gerekse "Tez Konu Alanının Belirlenmesi" bölümlerinde bu çalışmanın amaçları

- o Toplu konutlarda uygulanabilecek mekan standartlarına veri oluşturmak üzere "Yaşama Mekanları"nın boyutsal performans değerlendirmesi metoduna dayanan bir alan araştırması yaparak, mekan boyutlarına etki eden faktörler ve bu faktörler arası etkileşimlerin ortaya konulması;
 - o Kullanıcının özellik ve karakteristikleri ile eylem, ekipman, eylem alanı ve mekan arasındaki ilişki düzeni içinde çevreye gösterdiği tepkilerin belirlenmesi,
 - o Farklı kullanımlara bağlı olarak mekanın boyutsal değerlendirilmesinin değişiminin saptanması;
 - o Yaşama mekanlarına ilişkin tepki ve değerlendirmeler ile kullanıcı istek ve tercihleri arasındaki bağın belirlenmesi,
- şeklinde somutlaştırılmıştı.

Bu bölümde ise dört bölüm halinde sunulan tezin bu ereklere ne ölçüde ulaştığı incelenecektir.

- o Toplu konutlarda yaşama mekanlarının boyutsal özelliklerinin belli faktörler bağlamında saptanması Özüne dayalı olarak bu çalışmanın özellikle üçüncü bölümünde sistematik bir değerlendirme modeli ortaya konulmaya çalışılmıştır. Alan araştırması ile de doğrulanan bu kurgu içinde mekan boyutlarına

ilişkin değerlendirmeler de kullanıcıya ilişkin cinsiyet, yaş, tahsil, kültür, meslek, gelir, gibi bağımsız ve antropometrik duysal, algısal, zihinsel boyutlar gibi bağımlı değişkenlerle; eylem cinsi, posture, operasyon modu, eylem organizasyonu, eylem bağları gibi eylemlere ilişkin özellikler; ekipman sayısı, cinsi, boyutları, düzeni gibi ekipmana özgü niteliklerin çevrenin boyutsal ve biçimsel özelliklerinin yanısıra etkili olduğu belirlenmiştir.

- o Bu kuramsal çerçeveye dayalı olarak yapılan alan çalışması kullanıcının kullandığı yaşama mekanına gösterdiği tepki ve öznel değerlendirmelerin, özellikle tahsil, gelir ve yaşam kültürlerine bağlı olarak değiştiği göstermektedir.
- o Yapılan irdeleme ve yorumların konu alanlarındaki benzer çalışmaların sonuçları ile karşılaştırılması, aynı boyutsal özelliklere sahip yaşama mekanlarının farklı kullanım örüntülerinin boyutsal performans değerlendirmelerini etkilediği savını doğrulamaktadır.
- o Bu çalışmanın ortaya koyduğu özgün sonuçlardan birisi de; kullanıcıların mekanın boyutsal performansına ilişkin olarak belirttikleri istek ve tercihlerin halen kullanmakta oldukları yaşama mekanına ve onu değerlendirme biçimi doğrultusunda yoğunlaştığı olgusudur.
- o Öte yandan konut standartlarının oluşturulmaması sonucu konut piyasasında uygulanagelen mekan boyutlarına ilişkin normların kullanıcıya uygunluğunun sınanması da bu çalışmanın gerçekleştirdiği bir diğer somut sonuç olarak belirmektedir.

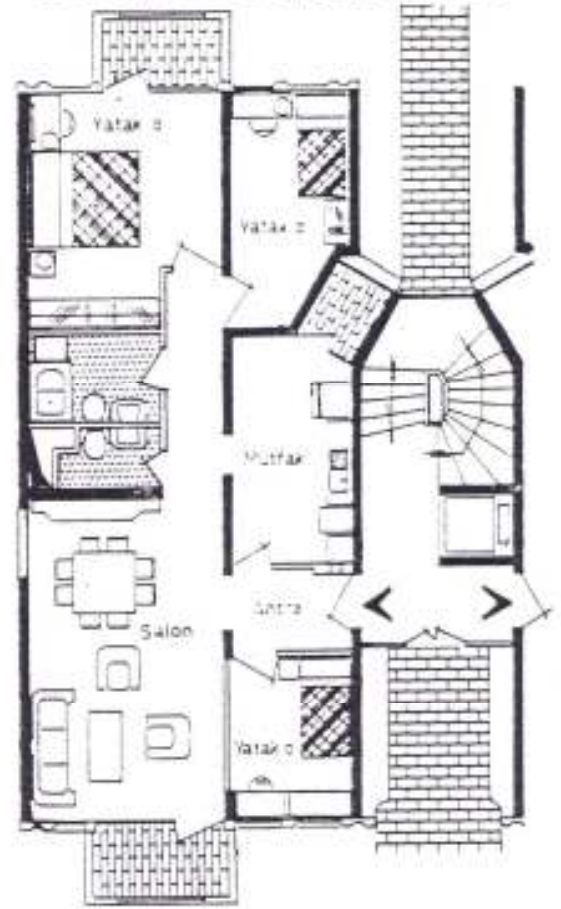
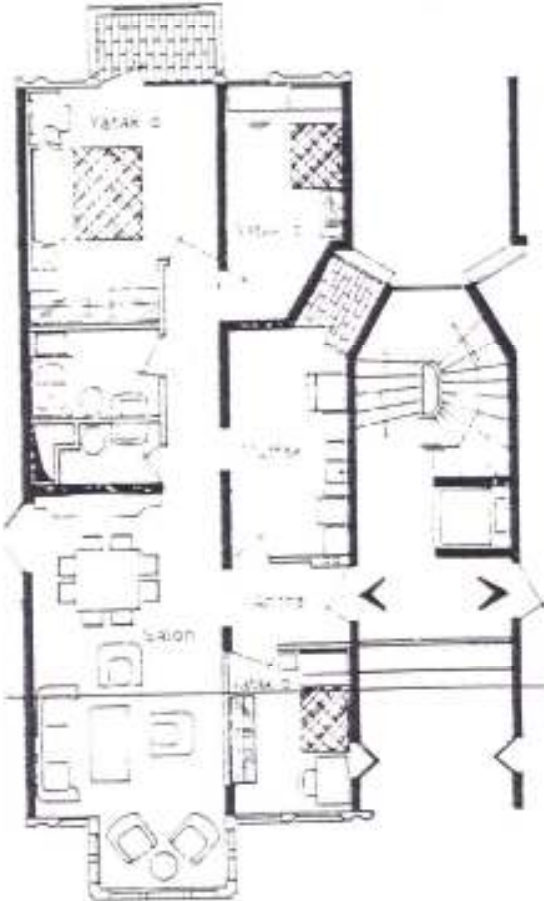
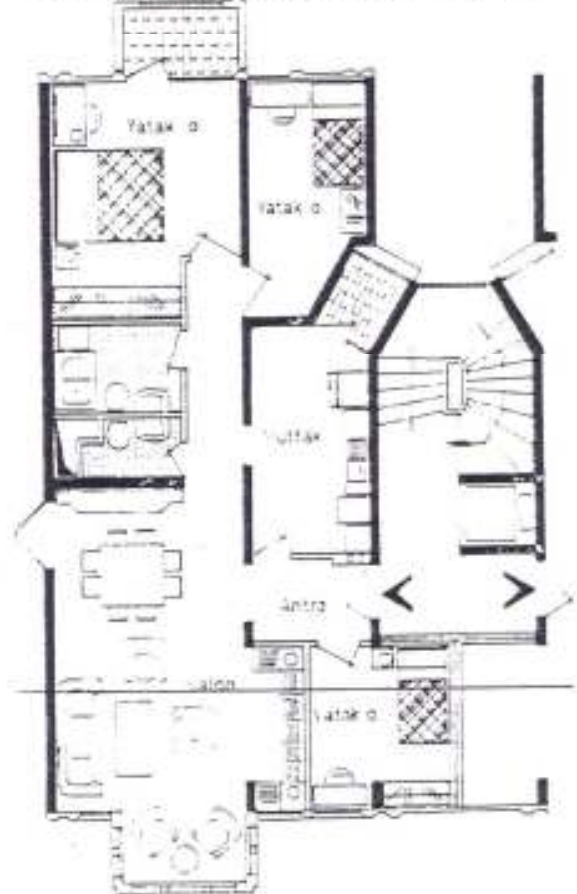
Kısaca bu tez çalışması, boyutsal performans değerlendirilmesi yolu ile yaşama mekanlarının boyut ve biçimlerinin belirlenmesi üzerinde kuramsal ve pratik bağın kurularak belli araştırma odaklarını ortaya çıkartmaya yönelik çabaların bir ürünüdür.

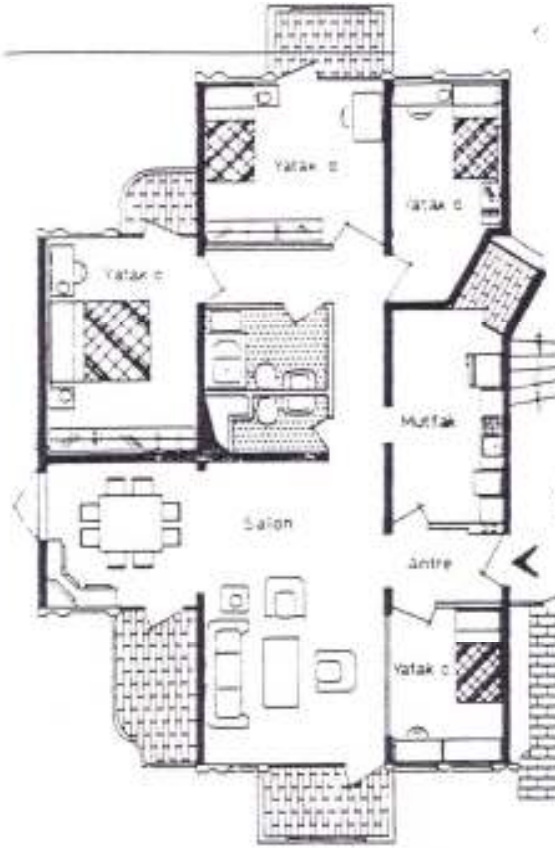
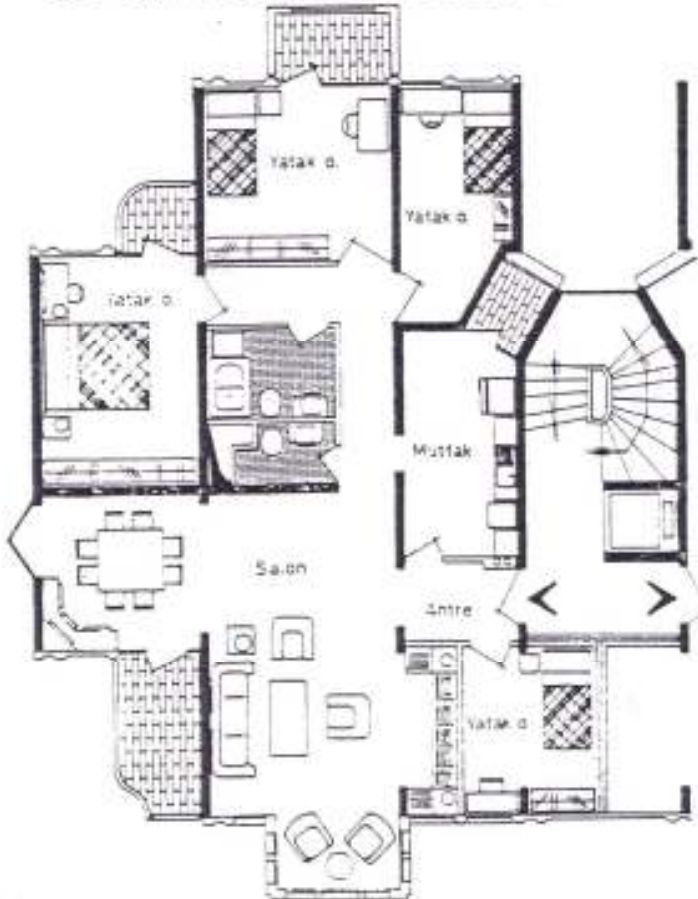
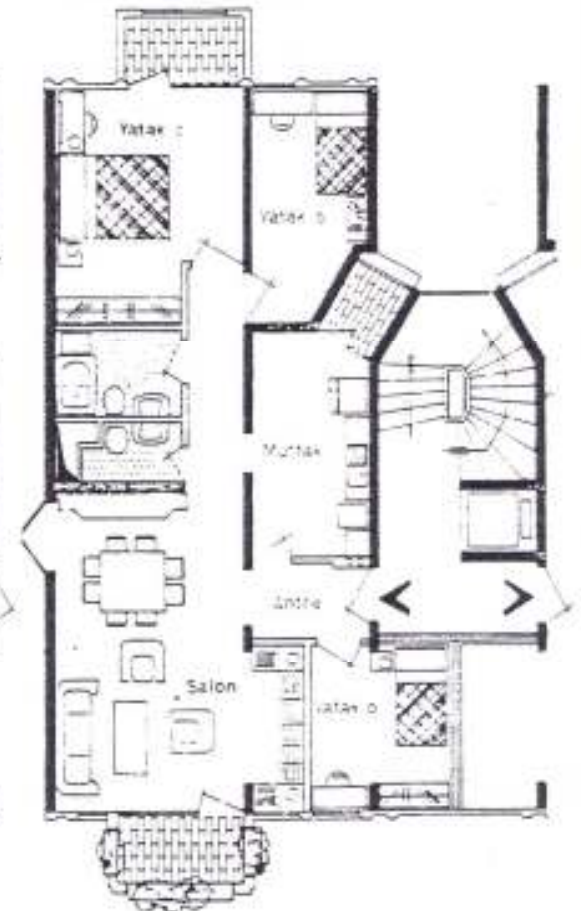
KAYNAKLAR

- [1] ATASOY, A., "Değişen İhtiyaçlar Karşısında Konut Tasarlamasının Mevcut Konutların Değerlendirilmesi Yolu İle Geliştirilmesi" Doktora tezi, İstanbul, İTÜ Mimarlık Fakültesi, 1973.
- [2] TAPAN, M., "Mimarlıkta Değerlendirme Aracı Olarak Fayda-Değeri Analizi", Gümüşsuyu, İTÜ Matbaası, 1980.
- [3] ÇAKIN, Ş., "Yapıların Değerlendirilmesinde Öznel ve Nesnel Bilgilerin Kullanımı" İstanbul - YAK Bülteni s 19/27, Sayı: 1, 1981
- [4] YÜCEL, A., "Kentsel Konut Topluluklarının Tasarlanmasında Sosyal Sistem İçeriğinin Değerlendirilmesi/Bir Kuramsal Yaklaşım Denemesi", Doktora Tezi, İstanbul, İTÜ Mimarlık Fakültesi, 1977.
- [5] ERTÜRK, D.Z., "Kullanıcı Konforu Açısından Boyutsal Gereksinimlerin Saptanması İçin Bir Yöntem" Doktora Tezi, Ankara, Bizim Büro Baskı Atölyesi, 1977.
- [6] ÜNÜGÜR, S.M., "Konut Standartları Ders Notları", İstanbul, İTÜ Mimarlık Fakültesi.
- [7] YÜREKLİ, F., "Mimari Tasarımda Belirsizlik; Esneklik/ Uyabilirlik İhtiyacının Kaynakları ve Çözümü Üzerine Bir Araştırma, İstanbul, İTÜ Mimarlık Fakültesi, 1983.
- [8] YÜREKLİ, F., "Çevre Görsel Değerlendirilmesine İlişkin Bir Yöntem Araştırması", İstanbul, İTÜ Mimarlık Fakültesi, 1977.
- [9] ÖZSOY, A., "Gecekondu Biçimlenme Süreci ve Etkilerinin Analizi", Doktora Tezi, İstanbul, İTÜ Mimarlık Fakültesi, 1983.
- [10] ERKMAN, U., "Mimari Tasarım İçin Bir Veri Üretim Yöntemi Olarak Çevre Analizi", Gümüşsuyu, İTÜ Matbaası, 1982.
- [11] KUBAN, D., "Mimarlık Kavramları" Gümüşsuyu İTÜ Matbaası, 1973.

- [12] BAYAZIT, N., "Bina Tasarlamada Performans Kavramının Uygulanması ve Bazı Teknikler", İstanbul - YAK Bülteni s.37/3, Sayı 2, 1977.
- [13] ATASOY, A., "Yapımda Endüstrileşme Tasarlama İlişkileri Bir Katılma Tasarlama İncelemesi", Gümüşsuyu, İTÜ Matbaası, 1980.
- [14] UNUGÜR, S.M, "Kültür Farklarının Mutfaklarda Mekan Gereksinmelerine Etkilerinin Saptarmasında Kullanılacak Bir Ekonomik Metod", Doktora Tezi, İTÜ.Mim.Fak.1973.
- [15] SEY, Y., TAPAN, M., "Değerlendirmede Temel Sorunlar ve Mimarlıkta Değerlendirme", İstanbul, İTÜ Mimarlık Fakültesi, 1976.
- [16] TEKELİ, İ., "Sosyal Sistemler, Sosyal Değişme ve Yerleşme Yapısı", Doktora Tezi, İstanbul, İTÜ Mimarlık Fakültesi, 1964.
- [17] GÜVENÇ, B., "İnsan ve Kültür", İstanbul, Remzi Basım-evi, 1984.
- [18] HACIHASANOĞLU, O., "Konut Mekanlarında Yoğunluk - Kalabalıklık İlişkisinin Belirlenmesinde Kullanılacak Bir Yöntem", Doktora Tezi, İstanbul, İTÜ Mimarlık Fakültesi, 1986.
- [19] MOSER, C.A., "Survey Methods in Social Investigation" Heireman Educational Books Ltd. London, 1970.
- [20] RAY, D., "Sampling Theory" Mc Graw Hill-London, 1968.
- [21] OPENHEIM, A.M., "Questionnaire Design and Attitude Measurement" Heireman Educational Books Ltd. London, 1970.
- [22] HYMANN, H., "Survey Design and Analysis Glencove III, Free Press, 1955.:

EK-A2

TİP B/1 ZEMİN KAT 104 m²TİP B/2 PORTAL KAT 108 m²TİP B/3 NORMAL KAT 113 m²

TİP A/5 ZEMİN KAT 131 m²TİP A/6 PORTAL KAT 139 m²TİP A/7 NORMAL KAT 145 m²TİP A-B/4 ÜST KAT 113 m²

EK-B

1 BÖLÜM

EBEVEYNİN GENEL NİTELİLERİ

ANKET NO

1. Adı Soyadı _____

 2. İstanbul'da doğdunuz? _____ evet ☐ ☐
 hayır ☐ ☐

3. İstanbul'a ne zaman geldiniz?

1. 20 <	_____	☐
2. 16-20	_____	☐
3. 11-15	_____	☐
4. 6-10	_____	☐
5. 3-5	_____	☐
6. 1-2	_____	☐
7. < 1	_____	☐
8. Belirsiz	_____	☐

4. İstanbul'a gelmeden son olarak nerede devamlı oturdunuz?

 İl _____
 İlçe _____
 Köy _____

2 BÖLÜM

HANE HALKININ SOSYO-EKONOMİK DURUMU

ANKET NO

5 —

	Hane halkı üyesi	Doğum yeri yılı	Medeni durumu	Tahsil durumu	Mesleği Çalıştığı kurum
1 —					
2 —					
3 —					
4 —					
5 —					
6 —					
7 —					

6 — Eviniz kendinizinmi?

- ☐ — Evet
☐ — Hayır

7 — Ayda ne kadar kira ödüyorsunuz?

- ☐ — <-2
☐ — 2.1-4
☐ — 4.1-6
☐ — 6.1-8
☐ — 8.1-10
☐ — 10.1-12
☐ — 12.-<

3 BÖLÜM

YAŞAMA MEKANININ TESPİTİ

ANKET NO

8 ____ Yaşama mekanın da hangi eylem türleri yapılmaktadır.

- ☐ ____ Oturma
- ☐ ____ Dinlenme
- ☐ ____ Misafir kabul etme
- ☐ ____ yemek yeme
- ☐ ____ TV izleme
- ☐ ____ Müzik dinleme
- ☐ ____ kitap okuma
- ☐ ____ Ders çalışma
- ☐ ____ yatma
- ☐ ____ İbadet etme

9 ____ Evin neresinde yemek yeniyor?

	Sabah	Öğle	Akşam
Mutfak _____	☐	☐	☐
Oturma odası _____	☐	☐	☐
ayrı yemek odası _____	☐	☐	☐
Diğer _____	☐	☐	☐

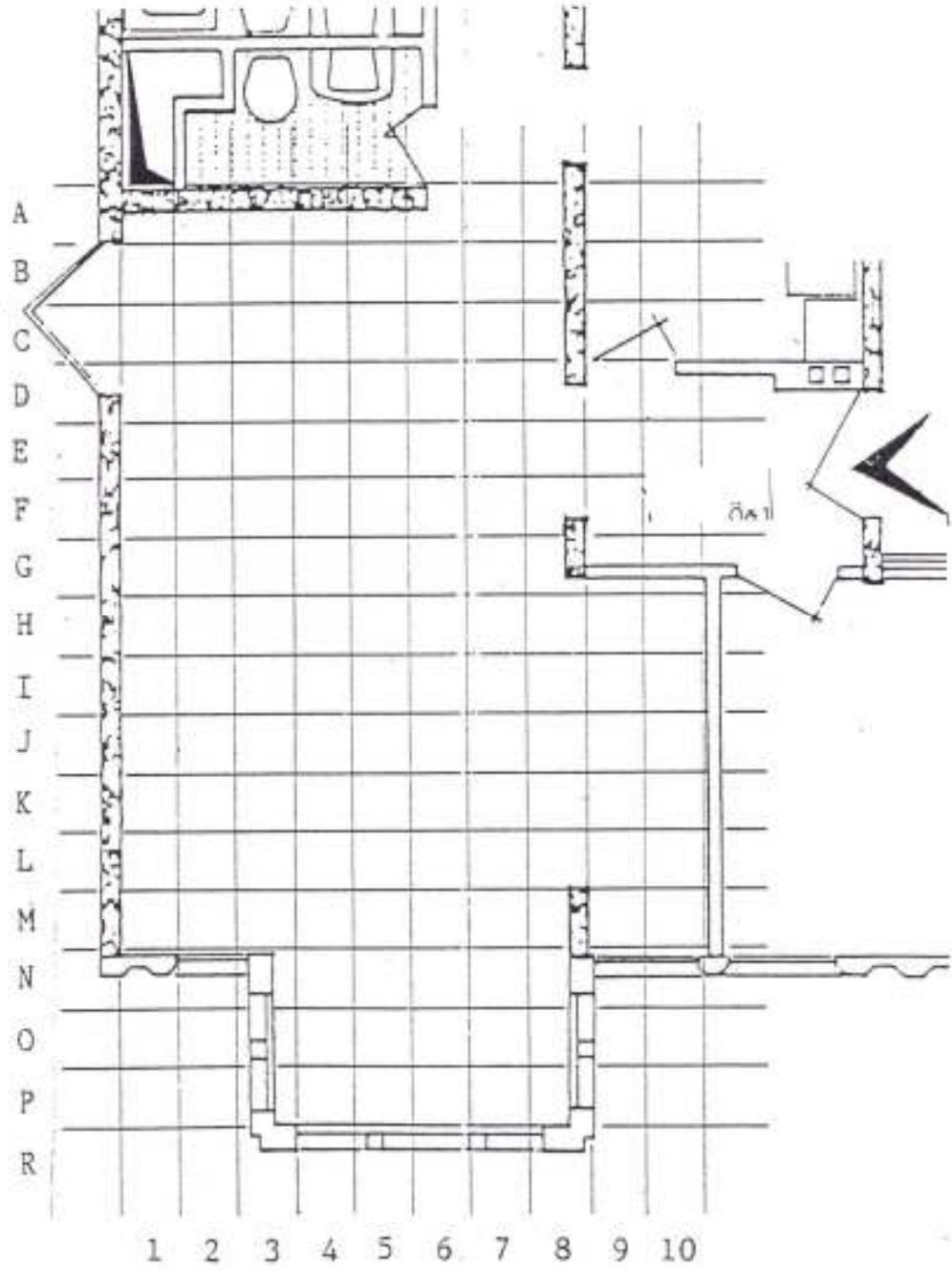
10 ____ Hangi sıklıkta misafir kabul edersiniz? (Hafta'da)

- ☐ ____ 1-2
- ☐ ____ 3-4
- ☐ ____ 5-6
- ☐ ____ 6- <

3 BÖLÜM

YAŞAMA MEKANININ TESPİTİ

ANKET NO

4

BÖLÜM

YAŞAMA MEKANININ KULLANICI TARAFINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

ANKET NO

11. Sizce bu mekanın eni, boyu, yüksekliği yeterlimi?

Eni

Büyük yeterli Küçük

Boyu

Büyük yeterli Küçük

Yüksekliği

büyük yeterli Küçük

12. Mevcut eylemler için alan yeterlimi?

Büyük yeterli Küçük

13. Mekanın bu biçimi şimdiki ihtiyacınıza cevap verebiliyor mu?

Çok az Tamamiyle

14. Daha farklı düzene imkan tanıyormu?

Çok az tamamiyle

15. Şu andaki fonksiyonlar ihtiyacınıza cevap verebiliyor mu?

Çok az tamamiyle

4

BÖLÜM

YAŞAMA MEKANININ KULLANICI TARAFINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

ANKET NO

— Şu fonksiyonlar (eylem grupları) arası ilişkiden memnun musunuz?

Dinlenme - Misafir ağırlama

Rahat Rahatsız

Dinlenme - TV izleme

Rahat Rahatsız

TV izleme - Misafir ağırlama

Kopuk Sıkı (iç içe)

Dinlenme - Müzik dinleme

Rahat Rahatsız

TV izleme - Müzik Dinleme

Rahat Rahatsız

Yemek yeme - Mutfak

Kopuk Sıkı (iç içe)

Müzik Dinleme - Misafir ağırlama (Konuşma)

Rahat Rahatsız

16— Yaşama mekanının nasıl daha (iyi) kullanışlı hale getirebilirsiniz?

17— Söylemek istediğiniz bir şey varmı?

5 BÖLÜM

SİMULASYON ÇALIŞMASI

ANKET NO

- ☐ Kanepe
☐ 2'li Koltuk
☐ Koltuk
☐ Sedir
☐ Sehpa

- ☐ TV Sehpa
☐ Masa
☐ Sandalye
☐ Büfe
☐ Bunların dışında

A											
B											
C											
D											
E											
F											
G											
H											
I											
J											
K											
L											
M											
N											
O											
P											
R											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

ÖZGEÇMİŞ

Suat Apak, 1964 yılında İstanbul'da doğdu. İlk ve Orta Öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1982 yılında girdiği İTÜ Mimarlık Fakültesinden 1986 yılında mimar olarak mezun oldu. 1986 yılında başladığı lisans üstü programına devam etmektedir.

Mezuniyet sonrası görevler;

1986-1987 yılları arasında çeşitli bürolarda mimar olarak çalıştı.

1988 başında İTÜ Mimarlık Fakültesi Bina Bilgisi Ana Bilim Dalına Araştırma Görevlisi olarak giren Suat Apak halen bu görevde bulunmaktadır.

Mesleki uygulama;

Yarışmalar;

İTÜ Ayazağa Rektörlük hizmet binası sınırlı yarışması, 2. ödül, G. Ülken ile birlikte.

Gaziantep 100. yıl Atatürk Kültür Parkı ve çevresi tasarım yarışması 2. Ödül, A. Ünlü, G.Ülken, H.Kahvecioğlu ile birlikte.